

Opinnäytetyö (AMK)

Toimintaterapia

2013

Leila Lång

”ELÄMÄSSÄ JOSKUS ON PAKKO IMPROVISOIDA”

– Luomus-menetelmän yhteys
maahanmuuttajanuorten sosiaalisiin taitoihin ja
kokemuksiin

MIMO
MOVING IN,
MOVING ON!

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Leila Lång

”ELÄMÄSSÄ JOSKUS ON PAKKO IMPROVISOIDA” - LUOMUS-MENETELMÄN YHTEYS MAAHANMUUTTAJA-NUORTEN SOSIAALISIIN TAITOIHIN JA NUORTEN KOKEMUKSIA

Nuorten syrjäytyminen on kasvava ongelma Euroopan laajuisesti, erityisesti maahanmuuttajanuorten kohdalla. Suomessa on meneillään erilaisia projekteja nuorten osallistamiseksi mielekkääseen toimintaan ja yhteiskuntaan. Näihin kuuluu MIMO-projekti (Moving in, Moving On!) jossa käytetään taidelähtöisiä menetelmiä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa työpajoissa. Taidelähtöisiin menetelmiin lukeutuu draama- ja musiikki-improvisaatiota yhdistävä Luovat muusikon taidot, ”Luomus”. MIMO dokumentoi tietoa eri menetelmien käyttämisestä esimerkiksi opinnäytetöiden muodossa ja toimii tässä työssä toimeksiantajana. Opinnäytetyön tarkoitus oli antaa MIMO-projektille tietoa Luomus-menetelmän toimivuudesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa. Työn tavoitteena oli kuvata maahanmuuttajanuorten kokemuksia Luomus-menetelmästä sekä kartoittaa Luomuksen yhteyttä nuorten sosiaalisiin taitoihin. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat 1) Miten Luomus vaikutti maahanmuuttajanuorten sosiaalisiin taitoihin? 2) Millaisia ovat maahanmuuttajanuorten kokemukset Luomuksesta?

Opinnäytetyön tutkimusjoukkona on maahanmuuttajanuorten ryhmä lähihoitajan koulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Työn toteutus tapahtui ohjaamalla kohderyhmälle Luomusta yhteensä kuusi ryhmäkertaa. Aineistoa kerättiin viidellä eri menetelmällä, jotka olivat: 1) laadullinen alkukysely nuorille, 2) ohjausprosessin aikana nuorten jatkuva kirjallinen palaute, 3) laadullinen loppukysely nuorille, 4) teemahaastattelu pienryhmälle ja 5) opinnäytetyön tekijän kokemuspäiväkirja.

Opinnäytetyön tulosten mukaan Luomus-ohjauksen jälkeen osassa maahanmuuttajanuorten sosiaalisista taidoista oli tapahtunut muutosta positiiviseen suuntaan. Tulokset tältä osin eivät kuitenkaan ole yleistettävissä, koska tulosten toistettavuus on haasteellista. Aineistonkeruumenetelmät antoivat luotettavaa tietoa nuorten kokemuksista Luomuksesta. Tärkeimmäksi kokemukseksi nousi Luomuksen tuottama ilo, jota nuoret vastauksissaan kuvasivat. Opinnäytetyö nosti esiin, että hyväksyvällä ilmapiirillä Luomus-ryhmässä voidaan helpottaa ryhmässä toimimista ja osallistumista, kasvattaa ryhmäläisten uskoa itseensä ja saada osallistujan persoona paremmin esiin.

Syrjäytymisvaarassa olevilla nuorilla on suuri tarve tämänkaltaiseen toimintaan. Jatkossa on tärkeää pohtia mahdollisuuksia toiminnallisten ryhmien jatkamiseen –esimerkiksi toimintaterapian mahdollisuuksia hyödyntäen.

ASIASANAT:

Luomus, musiikki, taidelähtöiset menetelmät, improvisaatio, maahanmuuttajanuoret, sosiaaliset taidot, toimintaterapia

Leila Lång

“SOMETIMES IN LIFE YOU MUST IMPROVISE” - Social skills of the young immigrants and their experiences about Luomus (Luovat muusikon taidot)

Social exclusion of the youth is an increasing problem in Europe. Especially young people who have an immigrant background are at risk of becoming marginalized. In Finland, there are several ongoing projects to help young people participate in meaningful occupation. One of these projects is MIMO –Moving In, Moving On! which uses art-based methods with the youth in the workshops. *Luomus* is also an artbased method which combines musical and dramatic improvisation and emphasizes interaction between the group members.

The purpose was also to give new information for the MIMO-project on how *Luomus* worked with young immigrants. Other aims were to illustrate the experiences of youth about *Luomus* (in MIMO-project), and to examine the connection of this method and the social skills of this target group.

Five different methods to collect data were used: A questionnaire to evaluate the starting level in social skills, continuing feedback from the youth, author's experience-diary, a questionnaire to find out the changes in youth and a theme interview to one part of the research group.

The results showed that *Luomus* had an influence on some part of the social skills of the youth, but this result can not be generalized, because the repeatability of the study is challenging. The methods gave reliable information of the experiences of the youth in this group. The most significant result of the experiences was the joy that *Luomus* offered. The approving atmosphere in *Luomus*-group can make working and participation in the group easier, the belief in oneself can grow, and the personality of each young can rise. In addition *Luomus* can change the attitude to mistakes in everyday life.

There is a big need of this kind of activity among the youth at risk of social exclusion. In the future it is important to take care of the continuity of this kind of occupational groups.

KEYWORDS:

Luomus, music, art-based methods, improvisation, young immigrants, social skills, occupational therapy

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TOIMEKSIANTAJA MIMO-PROJEKTI – MOVING IN, MOVING ON!	8
3 NUORET SYRJÄYTYMISVAARASSA	9
3.1 Syrjäytymiskäsite yhteiskunnallisessa keskustelussa	9
3.2 Maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriskit	11
4 NUORTEN SOSIAALISTEN TAITOJEN SUHDE SYRJÄYTYMISEEN	13
4.1 Sosiaalisten taitojen määrittelyä	13
4.2 Sosiaalisten taitojen merkitys syrjäytymisen ehkäisemisessä	15
5 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT NUORTEN SOSIAALISTEN TAITOJEN TUKEMISESSA	18
5.1 Taidelähtöisten menetelmien mahdollisuuksia	18
5.2 Tutkimuksia nuorten kokemuksista taidelähtöisissä hankkeissa	19
6 LUOVAT MUUSIKON TAIDOT –LUOMUS	20
6.1 Luomuksen taustaa	20
6.2 Mitä on Luomus?	21
6.3 Vuorovaikutus ja ryhmädynamiikka Luomuksessa	22
7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	25
8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	26
8.1 Tutkimusjoukko	26
8.2 Laadullinen lähestymistapa ja aineistonkeruumenetelmät	26
8.2.1 Alkukysely, sen pilotointi ja toteutus	28
8.2.2 Nuorten jatkuva palaute ja opinnäytetyöntekijän kokemuspäiväkirja	30
8.2.3 Loppukysely ja sen toteutus	30
8.2.4 Pienryhmän teemahaastattelu	31
8.3 Luomus-ohjauksen suunnittelu	32
8.4 Luomus-ohjauksen toteutus	33
8.5 Aineiston käsittely ja sisällönanalyysi	35

9 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	37
9.1 Luomuksen yhteys maahanmuuttajanuorten sosiaalisiin taitoihin	37
9.2 Maahanmuuttajanuorten kokemukset Luomuksesta	38
9.3 Johtopäätökset	41

10 POHDINTA	44
10.1 Opinnäytetyön merkitys	44
10.2 Toimintaterapian näkökulma opinnäytetyössä	44
10.3 Syrjäytymiskäsitteen pohdintaa	47
10.4 Laadullisen lähestymistavan luotettavuus ja eettisyys	48
10.5 Opinnäytetyön prosessin pohdinta ja kehittämis ehdotukset	50

LÄHTEET	55
----------------	-----------

LIITTEET

Liite 1. Ryhmänhakuilmoitus.
 Liite 2. Ohjaussuunnitelma.
 Liite 3. Alkukyselylomake.
 Liite 4. Loppukyselylomake.
 Liite 5. Teemahaastattelun teemat.

KUVAT

Kuva 1.	29
---------	----

KUVIOT

Kuvio 1.	27
Kuvio 2.	37
Kuvio 3.	39
Kuvio 4.	39
Kuvio 5.	43

1 JOHDANTO

Yhteiskunnallisessa keskustelussa Suomen ja koko Euroopan tasolla on ollut jo pitkään syrjäytymisilmiö ja erityisesti nuoria koskeva syrjäytyminen. Nuorisolaki (72/2006) määrittelee nuoret alle 29-vuotiaiksi. Laskutavasta riippuen Suomessa on 30000-50000 syrjäytynyttä nuorta (Myrskylä 2010, 1-2.) Myrskylän (2011, 21) mukaan nuoren elämässä voi olla erilaisia vaiheita, jolloin ollaan tilastojen ulottumattomissa. Tilastoissa työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien määrä pysyy suhteellisen samana vuodesta toiseen, mutta tämä joukko ei tarkoita aina samoja henkilöitä: näistä nuorista 60 prosenttia aloittaa opiskelun tai työelämän, mutta edelleen 40 prosenttia jää näiden ulkopuolelle. Erityisesti maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriski on suuri (Myrskylä 2010, 4; Oulun kaupunki 2011, 25; Pekkarinen, Vehkalahti & Myllyniemi 2012, 71).

Myrskylä (2010, 1) näkee yhteiskunnan ulkopuolelle jääneiden nuorten löytämisellä olevan jo kiire. Tärkein keino syrjäytymisen ehkäisemiseen on koulutus, johon pääseminen mahdollisimman nopeasti syrjäytymisen tapahduttua parantaa koulutuksen suorittamismahdollisuuksia. Tähän pääsemiseksi on laadittu alle 29-vuotiaille nuorille nuorisotakuu, jonka tavoitteina ovat nuoren koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumisen edistäminen sekä työttömyyden pitkittymisen ja syrjäytymisen estäminen. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2013). Nuorten siirtymistä toisen asteen koulutukseen tuetaan myös erilaisilla nivelvaiheen koulutuksilla, joita ovat muun muassa ammattistartti, valmentava ja kuntouttava opetus, nuorten maahanmuuttajien valmistava koulutus sekä perusopetuksen lisäopetus (Hakkarainen 2011, 3).

Nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen pyrkiviä hankkeita, jotka ovat syntyneet nuorten tarpeista, on alettu toteuttaa Suomessa 1990-luvulta alkaen. (Halonen, Aaltonen, Hämäläinen, Karppi, Kaukinen, Kervilä, Lehtinen, Pere, Puukka, Siitonen, Silvennoinen & Talo 2007, 70). Linnossuo (2004, 60) korostaa, että nuoret tarvitsevat myös toimintaa ja palveluita, jotka eivät leimaa heitä ja joissa he eivät tunne itseään negatiivisella tavalla erilaiseksi. Toimintaa ja palveluita suunniteltaessa ja arvioitaessa on kuunneltava myös nuoria.

Eräs nuorille suunnattu hanke on MIMO-projekti, jossa sovelletaan taidetta eri muodoissa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa työskentelyssä (Turun ammattikorkeakoulu 2012). Projektin päämääriä on kerätä sovellettavista menetelmistä sekä itse työstä nuorten parissa mahdollisimman paljon dokumentoitua tietoa ja tutkimusta. MIMO-projektille tehtävät opinnäytetyöt – Soveltavan taidteen käytön mahdollisuuksista nuorten kanssa tehtävässä työssä – ovat osa dokumentointiprosessia. Opinnäytetyön tarkoitus on antaa MIMO-projektille tietoa Luomus-menetelmän toimivuudesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa. Toimintaterapian näkökulma opinnäytetyössä voi tuoda uutta tapaa tarkastella tätä dokumentoitua tietoa. (Arvola 2011; 2012.)

Opinnäytetyön tekijän kiinnostus taidelähtöisiin menetelmiin nousee orkesterimuusikon ja soitonopettajan taustasta. MIMO-projektissa käytettyjen menetelmien joukkoon sopii Sibeliuksen Akatemian tarjoama, draama- ja musiikki-improvisaatiota yhdistävä Luovat muusikon taidot, josta käytetään tässä työssä nimeä ”Luomus”. Toimintaterapeuttina työn tekijää kiinnostaa ihmisen psyykkinen ja sosiaalinen puoli.

Opinnäytetyön tavoite onkin selvittää erään maahanmuuttajanuorten ryhmän kokemuksia Luomuksesta, keskittyen erityisesti nuorten sosiaalisiin taitoihin. Toimeksiantajan ehdotuksesta työssä yhdistyvät MIMO, toimintaterapian näkökulma sekä opinnäytetyön tekijän nuorten ryhmälle ohjaama Luomus.

2 TOIMEKSIANTAJA MIMO-PROJEKTI – MOVING IN, MOVING ON!

MIMO-projekti on kolmevuotinen EU-rahoitteinen Viron ja Etelä-Suomen alueen tutkimus- ja kehittämishanke, joka kehittää taidelähtöisiä menetelmiä sosiaali- ja nuorisotyön käyttöön painottuen nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn soveltavan taiteen keinoin (Turun ammattikorkeakoulu 2012).

MIMO-projektissa toteutetaan työpajoja mm. syrjäytymisvaarassa oleville nuorisoryhmille ja etsitään kouluille uudenlaisia osallistumismahdollisuuksia nuorten harrastuksiin. MIMO tarjoaa nuorille mahdollisuuden osallistua teatteriin, bändeihin, tanssiin, työpajoihin, leireihin ja muihin aktiviteetteihin. Teatteriin ja tanssiin painottuvia työpajoja 13–17 –vuotiaiden kohderyhmälle ohjaavat esittävän taiteen, viestinnän ja mediakasvatuksen, hyvinvoinnin ja terveyden sekä nuorisotyön ammattilaiset ja opiskelijat. Hankkeessa toteutetaan myös moniammatillista tiimityöskentelyä sekä useita seminaareja ja julkaisuja. (Krappe ym. 2012, 5; Turun ammattikorkeakoulu 2012.) Taidelähtöisillä menetelmillä on mahdollisuus luoda turvallinen ympäristö nuorille itseilmaisuuksiin. Nuoret eivät tule pelkäänsä kuulluiksi, vaan he voivat myös puhua elämänsä haasteista ja ymmärtää, etteivät he ole yksin. (Krappe, Parkkinen & Tonteri 2012, 5.)

Hankkeen yhteistyökumppaneina ovat Tarton yliopiston Viljandin kulttuuriakatemia, tallinnalainen Von Krahlin teatteri, virolainen konsultointiyritys PW Partners AS, Humanistinen ammattikorkeakoulu (nuorisotyö), Turun kaupungin nuorisosiainkeskus sekä Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia, Hyvinvointipalveluiden ja Terveysalan tulosalueet (Turun ammattikorkeakoulu 2012). Sekä Suomessa että Virossa ei ole ollut riittävästi taidelähtöisten menetelmien yhtenäistä koulutusta, ammatillista tietoa ja menetelmien käyttöä ennaltaehkäisevässä nuorisotyössä. Tähän haasteeseen MIMO-projekti keskittyy. Projektilla on kaksi eri lähtökohtaa: suomalainen MIMO kehittää jo olemassa olevia taidelähtöisiä menetelmiä koulutuksellisella tasolla ja virolainen tiimi pyrkii sitouttamaan nuoret taidelähtöisiin harrastuksiin (Krappe ym. 2012, 5, 6).

3 NUORET SYRJÄYTYMISVAARASSA

3.1 Syrjäytymiskäsite yhteiskunnallisessa keskustelussa

Syrjäytymiskäsitettä alettiin käyttää 1980-luvulla yhteiskunnallisessa tutkimuksessa, josta sen käyttö levisi edelleen yhteiskunnalliseen keskusteluun ja takaisin tutkimuskohteeksi 1990-2000-luvuilla. Käsitettä ei ole vieläkaan määritelty vakiintuneella tavalla tieteessä eikä myöskään arkielämässä. (Linnossuo 2004, 16.)

Helne (2002, 7-9) toteaa väitöskirjatutkimuksessaan, että syrjäytymisellä yleensä tarkoitetaan sekä syrjäytymisprosessia, että koko prosessin lopputulosta. Helne näkee syrjäytymisen vuorovaikutussuhteena, jossa syrjäytyminen syntyy suhteessa toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan ja sen instituutioihin. Onkin tärkeää tarkastella näiden tekijöiden välisiä suhteita, syrjäytymisen kuvaamista yhteiskunnassa, sen kohtaamista ja sen hoitamista.

Syrjäytyminen nähdään usein ajautumiseksi hyvinvointijärjestelmän tai muiden instituutioiden, varsinkin koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle tai institutionaalisten normien ulottumattomiin (Pekkarinen ym. 2012, 69). Syrjäytymistä voidaan pitää jäämisenä sivuun sosiaalisista suhteista, mahdollisuudesta vaikuttaa ja käyttää valtaa, mahdollisuuksista osallistua työhön, kulutukseen ja yhteisölliseen toimintaan. Syrjäytyminen voi koskettaa niin yksilöä kuin ryhmääkin. Syrjäyttämistä tapahtuu, kun yksilöiden mielipiteet ja näkökulmat eivät tule kuuluihin tai heidän kansalaisuutensa ja osallisuutensa joutuu kyseenalaistetuksi. (Laine, Hyväri, Vuokila-Oikkonen 2010, 11.)

Myrskylä (2010, 1-2) kuvaa syrjäytymistä Elinkeinoelämän valtuuskunnan (Eva:n) analyysissä laajana ilmiönä – ongelmavyöhtinä, johon sisältyy psyykkisiä ja aineellisia ongelmia, rikollisuutta, päihderiippuvuuksia sekä jäämistä henkisesti syrjään yhteiskunnan normaalikäytännöistä. Eva:n analyysissä syrjäytyneiksi luokitellaan työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole toisen asteen koulutusta. Suomessa oli vuonna 2010 yhteensä 51000 15-29 -vuotiasta

syrjäytynyttä nuorta. Työvoiman ulkopuolisia nuoria oli yli 30000: he eivät näy tilastoissa eikä tiedetä tarkkaan, keitä he ovat ja mitä he tekevät. Tätä ilmiötä voidaan nimittää tilastoista syrjäytymiseksi (Pekkarinen ym. 2012, 69).

Syrjäytymiskeskustelussa on erilaisia arvioita syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien määrästä. Nämä erot arvioissa selittyvät käytössä olevilla lukuisia erilaisia mittareita: perheen sisäiset ongelmat, köyhyys, masennuslääkkeiden käyttö, itse raportoitu masennus, ystävien ja harrastusten puute, oppimis- ja kouluvaikeudet, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleminen, kodin ulkopuolelle sijoitettujen tai avohuollossa olevien määrä, puutteelliset tietotekniikkataidot, erilaiset päihderiippuvuudet ja rikollisuuden muodot. (Halonen ym. 2007, 70; Pekkarinen ym. 2012, 69.) Erilaisia syrjäytymisen riskitekijöitä pelkästään suomalaisessa keskustelussa on yli sata (Sandberg 2011, 29).

Syrjäytymiskäsitettä on kritisoitu sen aiheuttaman toivottomuuden ja näköalattomuuden vuoksi ja sen käyttämisestä haluttaisiinkin päästä eroon. Syrjäytynyt –sanon käyttämisen nähdään vaativan asianomaisen ihmisen subjektiivisen kokemuksen huonosta asemastaan. Käsite on kuitenkin vakiintunut arkikieleen yhteiskunnallisten ongelmien ja epäoikeudenmukaisuuden ilmaisuun. (Laine ym. 2010, 11-14.) Syrjäytymiskäsitteen kritisointi on tuotu esiin teoreettisessa tutkimuksessa sekä yleisellä tasolla että erityisesti lasten kohdalla. Käsite on nähty liian leimaavaksi. Koska syrjäytymiseen liitetään pitkäkestoisuus, sitä ei pidetä soveltuvana kuvaamaan lapsen tai nuoren asemaa. (Forssen, Laine & Tähtinen 2002, 82.)

Myrskylä (2010, 10) pitää parempana käyttää nuorten kohdalla tilastoissa syrjäytymisen sijaan termiä syrjäytymisriski. Toisaalta viranomaisten tuottamat tilastot nuorten syrjäytymistiedosta ovat kritiikistä huolimatta tarpeellisia eikä syrjäytymiskäsitteestä kehoteta luopumaan sen monitulkintaisuudesta huolimatta (Pekkarinen ym. 2012, 71). Tässä opinnäytetyssä käytetään termejä nuorten syrjäytyminen, syrjäytymisvaara ja –riski, koska nämä käsitteet ovat vakiintuneet yhteiskunnalliseen keskusteluun.

3.2 Maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriskit

Eva:n tilaamassa selvityksessä osoitetaan, että lähes neljäsosa syrjäytyneistä nuorista on maahanmuuttajataustaisia – joka kolmas vieraskielinen, kouluttamaton nuori on syrjäytynyt. Maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriski on lähes kolminkertainen verrattuna kantaväestöön. Maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyy syrjäytymisongelma: maahanmuuttajataustaiselle nuorelle on haasteellisempaa päästä työ- ja koulutusmarkkinoille. Jo syrjäytyneistä suurin osa elää yksin, ilman perheen turvaa. (Myrskylä 2010, 1-4.) Suurimmat riskit syrjäytyä on asunnottomilla maahanmuuttajilla ja perheisiin kuuluvilla naisilla, joiden työmarkkinoille hakeutumista kulttuurierot voivat hankaloittaa. (Myrskylä 2010, 4; Pekkarinen ym. 2012, 71).

Myös Pekkarinen ym. (2012, 71) näkevät maahanmuuttajilla olevan suuremman riskin jäädä koulutuksen työelämän ulkopuolelle, mikä koskee erityisesti vieraskielisiä, nuoria miehiä, joilla on vain perusasteen koulutus. Tästä ryhmästä opiskelu- ja työelämän ulkopuolisia oli vuonna 2010 lähes kolmasosa. Tilastojen valossa on hankalaa arvioida, onko syynä tähän esimerkiksi maahanmuuttajanaisten työmarkkinoille pääsyn hankaluus tai perheellisten naisten kulttuuriin kuuluva tapa jäädä kotiin.

Maahanmuuttajanuorten ohjaushankkeen väliraportissa todetaan, että maahanmuuttajanuorille osoitetut työvoimapolitiittiset koulutukset, varsinkin kotoutumisen alussa, ovat usein lyhytkestoisia. Ehjän koulutuspolun muodostuminen hankaloituu, jos nuori ei opi kieltä riittävästi kotoutumisaikana. Lisäksi koulutuspaikkojen vähyys ja tarjonnan kohtaamattomuus pidentävät nuorten odotusaikaa ja lisäävät koulutuksen nivelvaiheita, joita voivat olla esimerkiksi valmentavat ja kuntouttavat koulutukset. Maahanmuuttajanuoren syrjäytymisriskiä kasvattaa nivelvaiheiden runsaus koulutuspolulla ja niiden pitkittyminen. (Oulun kaupunki 2011, 25; Hakkarainen 2011, 3.) Tällä vuosikymmenellä Suomen ulkomaalaisväestö tulee lähes kaksinkertaistumaan: tämä ja vieraskielisten nuorten moninkertainen syrjäytymisriski vaativat tehokkaampaa kotouttamista sekä koulutukseen ja työmarkkinoille ohjaamista (Myrskylä 2010, 5).

Nuorten syrjäytymisen vaikutukset ovat sekä inhimillisiä että kansantaloudellisia (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012). Yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset jo nuorena työmarkkinoilta syrjäytyneistä voivat kohota merkittäviksi (Halonen ym. 2007, 70). Opetusministeriön laskelmissa vuonna 2011 yhteiskunnan kustannukset olivat 1,2 miljoonaa euroa jokaisesta syrjäytyneestä nuoresta (Kärkkäinen 2011). Nuorisotutkimuksen professori Helena Helve (2011) taas näkee Taloussanomien artikkelissa syrjäytymisen inhimillisen puolen, jolle ei voida mitata hintaa rahassa. Ilmiöön liittyy yhteiskunnallinen merkityksen lisäksi nuorten näköalattomuus, toivottomuus ja syrjäytymisen vaikutus yksilön elämäntilanteeseen. (Kärkkäinen 2011.) Myös toimintaterapian kasvavana työalueena nähdään mm. lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytymisen ehkäisy (Holma, 2003, 9).

4 NUORTEN SOSIAALISTEN TAITOJEN SUHDE SYRJÄYTYMISEEN

4.1 Sosiaalisten taitojen määrittelyä

Psykologian professori Liisa Keltikangas-Järvinen (2010) erottaa sosiaalisuuden ja sosiaaliset taidot toisistaan: sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre ja sosiaaliset taidot ovat opittuja taitoja. (Keltikangas-Järvinen 2010, 18). Lapset ja nuoret oppivat sosiaalisia taitoja sekä vanhemmiltaan että ikätovereiltaan vertaisryhmässä, onnistumisten ja epäonnistumisten kautta. Vertaisryhmässä lapsen tai nuoren välittömät sosiaaliset tarpeet tulevat usein tyydytyiksi ja ympäristöstä saadulla palautteella rakennetaan ja tarkennetaan käsitystä omasta itsestä. Sosiaalisten taitojen puute saattaa johtaa syrjimiseen kaveripiirissä. (Salmivalli 2005, 34; Juntila 2010, 35; Keltikangas-Järvinen 2010, 38.)

Sosiaaliset taidot käsitetään kyvyksi tulla toimeen toisten ihmisten kanssa, mistä johtuen sosiaalisten taitojen määrittelemisen nähdään olevan aikakausi- ja kulttuurisidonnaista. Ajasta ja kulttuurista riippumattomia piirteitä, jotka voidaan nähdä sosiaalisina taitoina, löytyy kuitenkin: merkittävin on kattava kokoelma vaihtoehtoja sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi ja taito poimia vaihtoehtoista tilanteeseen sopivin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 22). Kasvatustieteiden tohtori, erikoistutkija Niina Juntila (2010, 35) näkee sosiaaliset taidot käyttäytymisenä, jolla saavutetaan myönteinen tulos konkreettisessa tilanteessa, kuten peliin mukaan pääsemisessä.

Toimintaterapianimikkeistön (2003) mukaan sosiaaliset taidot ovat havaittavissa olevia keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja, joiden avulla jaetaan ajatuksia, ideoita, tietoa ja tunteita toiminnan aikana. Sosiaalisia taitoja tarvitaan ihmissuhteiden luomiseen ja päättämiseen sekä käyttäytymisen säätelyyn niissä; sosiaalisten sääntöjen mukaisen vuorovaikutuksen toteutumiseen ja sosiaalisen tilan ylläpitämiseen; vuorovaikutussuhteisiin esimerkkeinä yhteydenotot, epävirallisten sosiaalisten suhteiden solmiminen, perhesuhteet sekä läheiset suhteet.

(Holma 2003, 53-54.) Sosiaalisesti taitava henkilö on joskus neuvotteleva, sovitteleva, joskus keskittyy ongelmien ratkaisemiseen, joskus väistyy taka-alalle. Sosiaaliin taitoihin luetaan lisäksi kyky empatiaan (toisen asemaan asettuminen) ja sympatiaan (säälin tai myötätunnon tunteminen) sekä hienotunteisuus ja sosiaalinen herkkyyys. (Keltikangas-Järvinen 2010, 22-23.)

Psykologian professori Christiina Salmivalli (2005) käyttää käsitettä sosiaalinen kompetenssi, johon hän sisällyttää käyttäytymisen ja tunteiden säätelyn, tunnistamisen ja hallinnan sekä sosiaaliset taidot. Sosiaalisilla taidoilla Salmivalli tarkoittaa tunteiden tarkoituksenmukaista ilmaisua ja hallintaa, muiden tunteiden tunnistamista kaverisuhteissa, kykyä liittyä ryhmään sekä avun tarjoamista, vuoron odottamista, katsekontaktia ja keskustelutaitoja. Sosiaaliset taidot ja sosiaalinen kompetenssi nähdään erillisinä käsitteinä siten, että sosiaaliset taidot - käsite on osa sosiaalista kompetenssia. Psykologisessa kirjallisuudessa erotetaan erilaisia sosiaalisen kompetenssin tutkimussuuntia ja näkökulmia, joissa sosiaalisen taitojen näkökulmassa korostuu itse käyttäytyminen ja sen oppiminen. (Salmivalli 2005, 72-77.)

Psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia merkittäviä tekijöitä ovat toimivat ja läheiset sosiaaliset suhteet. Sosiaalinen kompetenssi vaatii hyvät yhteistyötaidot ja empatiakykyä, mutta impulsiivisen ja häiritsevän käyttäytymisen määrän täytyy olla vähäinen. Lapsuuteen, nuoruuteen ja koko elämänkaareen sisältyvä tärkeä kehitystehtävä on riittävän hyvän sosiaalisen kompetenssin saavuttaminen, mikä auttaa yksilöä integroitumaan yhteiskuntaan. (Junttila 2010, 37.)

Opinnäytetyöhön käytettävissä oleva aika asettaa omat rajoituksensa työssä käytettävän teorian laajuuteen. Salmivallin (2005) sosiaalisen kompetenssin käsite, sisältäen myös tunnetaidot, on sisällöltään laajempi kuin sosiaalisten taitojen määritelmät. Tässä opinnäytetyössä keskitytään sosiaalisten taitojen toimintaterapianimikkeistön (2003) mukaiseen määritelmään täydennettynä Keltikangas-Järvisen (2010) näkemyksellä. Tämä rajausta mahdollistaa syventymisen ytimekkäästi nimenomaan sosiaalisten taitojen alueelle. Tärkeää tässä opinnäytetyössä on edellä mainittujen määritelmien pohjalta keskittyä yksilön vahvuuksiin tai haasteisiin ihmisten kohtaamisessa sekä muutoksiin niissä.

Koska sosiaaliset taidot ovat ryhmässä opittavia taitoja, niihin on siis mahdollista vaikuttaa ryhmämuotoisella toiminnalla, mitä tässä opinnäytetyössä toteutetaan. Lisäksi toimintaterapianimikkeistön määritelmä ohjaa opinnäytetyöntekijää tulevassa käytännön työssä toimintaterapeutina.

4.2 Sosiaalisten taitojen merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä

Psyykkistä ja sosiaalista oppimisympäristöä sekä oppilaiden sosiaalisia taitoja korostetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004). Koulu- ja maailmassa näkyvät ongelmat lasten ja nuorten hyvinvoinnissa kuitenkin kertovat, että omia ja muiden tunteita ei usein tunnisteta. Kysymys, onko lapsi tai nuori omassa ryhmässään sisä- vai ulkopuolinen, nähdään tärkeänä nuoren sosioemotionaaliseen hyvinvointiinsa vaikuttavana seikkana. Ryhmän sisään päästäkseen nuorella täytyy olla sosiaalisia taitoja ja hänen käyttöksensä täytyy olla vähintäänkin hyväksyttävää ryhmän silmissä. Ulkopuolelle jäävällä nuorella voi olla puutteita sosiaalisissa taidoissa (tai sosiokognitiivisissa taidoissa, joilla tarkoitetaan taitoa havainnoida, päätellä ja tulkita sosiaalisia tilanteita oikealla tavalla ja valita käyttäytymistapa tämän perusteella) sekä empatiakyvyssä, impulssikontrollissa ja tunteiden säätelyssä. Lisäksi aiemmat emotionaalisesti ikävät kokemukset voivat saada hänet vetäytymään ryhmästä. Joskus nuori voi olla sosiaalisesti taitava toimija, mutta kokemus siitä, ettei hän saa ajatuksilleen vastakaikua, ajaa hänet ryhmän ulkopuoliseksi heikentäen oppimista yksinäisyyden ja ahdistuneisuuden vuoksi. (Erdley, Rivera, Shepherd & Holleb 2010, 21; Joronen & Koski 2010, 7; Junttila 2010, 33-34.)

Tutkimukset yläkoululaista osoittavat, että aiemmat heikot yhteistyötaidot ja empatiakyky ennustivat selvästi myöhemmin koettua yksinäisyyttä, sosiaalista ahdistuneisuutta, sosiaalista fobioita ja koulu-uupumusta. Lapsi tai nuori kokee vertaisryhmästä syrjäytymiseksi tullessaan torjutuksi, joutuessaan kiusatuksi tai tuntiessaan itsensä yksinäiseksi. Nuoret kokevat ystävien puutteen merkittävimmäksi syrjäytymisen syyksi. (Myllyniemi 2009, 126-127; Vauras & Niemi Junttilan 2010, 42-44 mukaan)

Sosiaaliset taidot voivat vaikuttaa toisen asteen koulutukseen pääsyyn ja työelämään sijoittumiseen sekä tätä kautta nuoren syrjäytymiseen. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla lähihoitajalta vaaditaan työelämässä ammatillisten, eettisten, tietotekniikka- ja teknologiataitojen lisäksi ihmissuhde-, vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja (Myrskylä 2010, 1; Opetushallitus 2010). Pääsykokeissa selvitetään testien avulla muun muassa sosiaalisiin taitoihin liittyviä persoonallisuuspiirteitä, joita ovat kiinnostuksen määrä ihmisiin, rohkeus ja hallitsevuus sosiaalisissa tilanteissa, kyky tunteiden kuunteluun, diplomaattisuus, itsekontrollin määrä sekä tarve ulkoiseen kontrolliin ja sääntöihin. Hylkäämisperusteita toisen asteen sosiaali- ja terveysalan koulutukseen pääsulle voi olla edellä mainittujen ominaisuuksien puute, mikä voi aiheuttaa ihmisläheisessä työssä kuormitusta (Päämäärä Oy 2010; Päämäärä Oy 2013).

Lappalainen (2004) näkee sosiaaliset taidot tärkeänä yksilön elämässä erilaisien tavoitteiden saavuttamisessa: sosiaalisten taitojen avulla voidaan esimerkiksi löytää elämänkumppani, hankkia työpaikka ja toimeentulo, hoitaa sosiaalisia suhteita yksityiselämässä ja työyhteisössä, hoitaa terveyteen ja talouteen liittyviä asioita, saada palveluja sekä puolustaa henkilökohtaisia oikeuksiaan. Vajavaiset sosiaaliset taidot saattavat johtaa epäonnistumiseen monissa tai jopa kaikissa edellä mainituissa elämän osa-alueissa ja aiheuttaa yksilölle ahdistusta, yksinäisyyttä ja yhteiskunnasta syrjäytymisen tunnetta. (Lappalainen 2004, 3.)

Toimintaterapiassa käytettävän Inhimillisen toiminnan mallissa (Model of Human Occupation, MOHO) toiminnassa on kolme ulottuvuutta: toiminnallinen osallistuminen, toiminnallisuus ja toiminnalliset taidot, jotka vaikuttavat kiinteästi toisiinsa. Taitoihin sisältyy kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot olennaisena osana yksilön sosiaalista osallistumista. Niihin kuuluvat eleet, fyysinen kontakti muihin, puhuminen, sitoutuminen muihin ja yhteistyön tekeminen muiden kanssa sekä itsensä puolustaminen. Lappalaisen (2004) näkemys voidaan liittää edellä mainittuihin toimintaterapian MOHO-mallin käsitteisiin. Osallistuminen pitää sisällään sitoutumisen työhön, leikkiin tai muihin päivittäisiin toimintoihin, jotka kuuluvat yksilön elämään, joita hän haluaa tehdä tai jotka ovat välttämät-

tömiä hyvinvoinnille henkilökohtaisista tai sosiaalisista syistä. Kyvyt ja rajoitukset esimerkiksi sosiaalisissa taidoissa vaikuttavat osallistumiseen joko tukemalla tai rajoittamalla sitä. (Kielhofner 2008, 101-103.)

Filosofian tohtori, professori Jan-Erik Nurmi (2011) pitää tärkeänä nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä purkaa negatiiviset tavat toimia ja ajatella. Muita keinoja ovat koulutus- ja uratavoitteiden suunnittelu, tulevaisuuden vaihtoehtojen pohdittaminen sekä sosiaalisen verkoston kehittäminen –tärkeitä ovat etenkin aikuiskontaktit ja niiden laatu. (Nurmi 2011, 32.) Sekä Pavri (2001, 55) että Nurmi (2011, 32) lisäävät keinoihin erilaisten adaptiivisten (mukautuvien, sopeutuvien) selviytymiskeinojen opetteluun vastoinikäymisten varalle. Tällä tarkoitetaan mukautumattomien, tehottomien ja passiivisten selviytymistekniikoiden korvaamista mukautuvammilla ja tehokkaammilla tekniikoilla.

Nuorten kanssa työskentelyssä on nostettu esiin myös sosiaalisten taitojen opettaminen ja opettelu. Tämä voidaan mahdollistaa esimerkiksi käyttämällä toiminnallisia menetelmiä, millä tarkoitetaan tässä uusien toimintatapojen opettelua konkreettisten asioiden kautta muun muassa työpajoissa. Niissä pidetään tärkeänä käyttää eläytymiseen tähtääviä menetelmiä sekä vuorovaikutustilanteiden ja turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin luomista. Merkittävänä nähdään myös vertaistuki, jota samassa tilanteessa olevat nuoret saavat vertaisryhmästä. Lisäksi on hyvä vahvistaa positiivista ajattelua ja toimintatapoja niiden esiintyessä, jolloin saadaan oppimiskokemuksia. Näistä kokemuksista seuraa positiivinen minäkäsitys ja ajattelutapa, mikä hyödyttää sekä nuorten henkilökohtaista ja sosiaalista elämää että koulumenestystä (Piri, Lehtoranta, Leivo, Nurmi 1998, 9, 30, 31; Pavri 2001, 55; Joronen & Koski 2010, 7-9; Koski 2010, 184; Nurmi 2011, 32.)

Edellä mainittujen tutkijoiden ja kirjoittajien näkemyksiin pohjautuen on tärkeää vahvistaa myös maahanmuuttajanuorten sosiaalisia taitoja osana syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävää toimintaa. Tämän opinnäytetyön toteutuksessa maahanmuuttajanuoret saavat omassa kouluympäristössään tilaisuuksia sosiaalisten taitojen itsearviointiin kyselyiden kautta sekä turvallisen ympäristön sosiaalisten taitojen käytännön harjoitteluun taidelähtöisen menetelmän –Luomuksen avulla.

5 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT NUORTEN SOSIAALISTEN TAITOJEN TUKEMISESSA

5.1 Taidelähtöisten menetelmien mahdollisuuksia

Taidelähtöiset menetelmät –käsitteen alle sijoittuvat monet erilaiset työskentelytavat ja taidemuodot. Menetelmillä tähdätään osallistujien ajatteluun ja toimintaan vaikuttamiseen ja muutoksen aikaansaamiseen. Taidelähtöisten menetelmien keinoin on mahdollista tehdä taidetta yhdessä osallistujien kanssa tai ne ovat sovellettavissa taiteen tekemisen välineinä muissa yhteyksissä. (Korhonen 2012.)

Muutokset yhteiskunnassa, monien ongelmatilanteiden vaikeutuminen sekä hoito- ja kuntoutustyön kehittyminen lisäävät kulttuuritoiminnan ja taidelähtöisten menetelmien tarvetta. Tavanomaiset keinot eivät pysty auttamaan kaikkia oppilas-, työterveys-, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaita psykososiaalisten ongelmien kierteestä. (Liikanen 2010, 40.)

Maahanmuuttajien haastava alkuvaihe suomalaisessa yhteiskunnassa sekä kulttuuriset ja kielelliset erot lisäävät koulujen, työpaikkojen ja yhteisöjen haasteita. Taidelähtöisillä menetelmillä voidaan uudella tavalla tavoittaa ihmisiä ja nostaa esiin vahvuuksia, jotka auttavat aloittamaan uuden ja itsenäisen elämän. Yhteisen taiteen tekeminen auttaa saamaan kontaktia ja samassa tilanteessa on mahdollista tukea ja neuvoa muillakin tavoin. (Liikanen 2010, 40.)

Lastenpsykiatri Jari Sinkkosen mukaan (2010, 44) nuoruusiän suuret rakenteelliset muutokset aivoissa mahdollistavat aikaisemmassa kehitysvaiheessa rikoutuneen tai heikommin kehittyneen korjaamista ja eheyttämistä. Taiteen avulla voidaan käsitellä asioita ja tunteita, joille on vaikea löytää sanoja (Halkola ym. 2011, 43). Taiteen tekemisen kautta voi tapahtua sosiaalista kasvua ja oppimista sekä nuoren itsetunto voi vahvistua tämän havaitessa itsessään uusia taipumuksia ja taitoja. Tunteiden ilmaisukyky on selkeästi nuorta suojaava tekijä (Känkänen 2012). Tunteiden säätelykeinoja ja sosiaalisia taitoja on mahdollista

opetella taidelähtöisten menetelmien avulla. Joskus nämä menetelmät saattavat nostaa esiin vahvojakin tunteita ja sen vuoksi lämmينhenkisen ja turvallisen työilmapiiirin luominen on tärkeää. (Halkola ym. 2011, 43.) Taidelähtöinen toiminta tarjoaa mahdollisuuden suojaan ja turvaan sekä keinoja kasvuun ja oppimiseen (Känkänen 2012). Taidelähtöisillä menetelmillä ja niiden kehittämisellä voidaan ehkäistä mm. nuorten syrjäytymistä (Liikanen 2010, 40).

5.2 Tutkimuksia nuorten kokemuksista taidelähtöisissä hankkeissa

Nuorisobarometri 2009 mukaan nuorten hyvinvoinnin, vuorovaikutustaitojen, yhteisöllisyyden ja tunne-elämän taitojen vahvistumista mielekkään vapaa-ajan ja harrastustoiminnan kautta pidetään tärkeänä monilla eri kentillä. Taiteen ja kulttuurin harrastamisen merkittävimmät syyt suurimmalle osalle nuorista ovat ilo, elämykset ja onnistumiset. Muita syitä ovat itseilmaisuus, uuden luominen sekä tietojen ja taitojen oppiminen, ystäviin ja yhteisöllisyyteen liittyvät syyt – yhdessä tekeminen, kavereiden tapaaminen – sekä ohjauksen ja palautteen saaminen. (Myllyniemi 2009, 36-39.)

Suomen Kulttuurirahaston rahoittaman, nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi toteutetun Myrsky-hankkeen ydinajatus oli, että taide vaikuttaa nuoren hyvinvointiin ja identiteetin rakentumiseen. Hankkeen kesto oli kolme vuotta ja siihen osallistui yli 14000 nuorta. Tutkimuksen mukaan suurin osa Myrsky-hankkeen taideprojekteihin osallistuneista nuorista koki hankkeen lisänneen taitoja ja rohkeutta esiintyä ja ilmaista itseään, lisänneen iloa elämään tai vähentäneen omien ongelmien ajattelua sekä parantaneen yhteistyötaitoja ja lisänneen sosiaalisia suhteita. Nuoret kertoivat oppineensa ja tulleen hyväksytyiksi sekä osa oli voittanut epäonnistumisen pelon ryhmän edessä improvisaatioharjoitusten avulla. Taidetta tekemällä voitiin käsitellä tunteita (kokemalla ja kohtaamalla ne) tai etäännyttämällä ne taiteen kuvitteelliseen maailmaan. (Siivonen, Kotilainen & Suoninen 2011, 9, 90-91, 9.)

6 LUOVAT MUUSIKON TAIDOT – LUOMUS

6.1 Luomuksen taustaa

Lontoon Guildhall School of Music and Drama -taidekorkeakoulussa 1980-luvulla kehitetty Music education-toiminta tuli Suomeen 1990-luvulla. Perusajatuksena oli, että jokaisella on kyky luovaan ilmaisuun ja siten musiikin tuottamiseen itse. Musiikkikasvatuksessa tulisi valmiin materiaalin sijaan auttaa lapsia ja nuoria luomaan itse musiikkia. Toimintaa vietiin kouluihin, sairaaloihin, hoitokoteihin ja vankiloihin, joissa toteutettiin musiikkikasvatukseen sisältyvää sosiaalista toimintatapaa uudella tavalla. Monet orkesterit ja yhtyeet ottivat maailmanlaajuisesti käyttöönsä tämän uuden tavan kommunikoida ja toimia yhteisöissä. (Joukamo 2010, 6-7.)

Vuosina 1992 – 93 sekä 1993 – 94 Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osasto toteutti Suomen Kansallisoopperan kanssa yhteistyössä taideprojektit Auringontalo ja Carmen. Näiden ensimmäisten projektien tavoitteena oli perehtyminen Englannissa sovellettuihin menetelmiin ja niiden muokkaaminen suomalaiseen taidekasvatukseen sopivaksi menetelmäksi. (Tikkanen 2005, 112). Kouluissa toteutettiin taideprojekteja Turussa, Tampereella, Lahdessa ja Espoossa suomalaisten orkesterimuusikoiden ohjaamina 1994 – 95 (Joukamo 2010, 8). Kouluttajina ovat toimineet suomalaiset musiikkikasvatuksen, musiikin ja näyttelijäntyön ammattilaiset, jotka ovat kehittäneet koulutusta vastaamaan Sibelius-Akatemian tarpeita (Tikkanen 2005, 112). Tätä kokonaisuutta, jossa lähdettiin tutkimaan taiteidenvälisyyttä ja luomaan suomalaista mallia, ovat olleet rakentamassa teatteritaiteen maisteri, näyttelijä Sari Siikander, musiikin maisteri Mika Karhunen ja musiikkikasvatuksen didaktiikan lehtori Riitta Tikkanen. Koulutuksen keskeisen osan muodostavat Keith Johnstoneen ajatukset improvisaatiosta ja sen filosofiasta. Ajatus rakentavasta vuorovaikutuksesta on kehitetty improvisaatioteatteri Stella Polariksessa 20 vuoden aikana. (Stirkkinen & Tikkanen 27.11. 2012.) Sibelius-Akatemian tarjoaman koulutuksen nimi on muuttunut Education-toiminnan, Luovien vuorovaikutustaitojen ja Luovien muu-

sikon vuorovaikutustaitojen kautta nykyiseen nimeen Luovat muusikon taidot – lyhyesti Luomus. (Tikkanen 2005, 112.)

6.2 Mitä on Luomus?

Musiikkikasvatuksen lehtori Riitta Tikkasen (2012) mukaan Luomuksessa yhdistetään teatteri-improvisaation pelisääntöjä, musiikki-improvisaation lainalaisuuksia sekä kouluttamisen perusajatuksia luovan prosessin käynnistämiseksi. Luovuus voidaan määritellä kyvyksi ohjata ajattelua ja toimintaa kohti uusia, ennenkokemattomia suuntia. Taiteidenvälisyys näkyy esimerkiksi teatterin, musiikin, tanssin, kuvataiteen, kirjallisuuden ja valonkäytön yhdistämisenä. Luomus perustuu taiteidenväliseen dialogiin. (Stirkkinen & Tikkanen 27.11. 2012; Järvilehto 2009, 4.)

Luomus tapahtuu työpajoissa, joissa osallistujien yksilölliset ominaisuudet täydentävät toisiaan. Työpajojen sisältö vaihtelee riippuen ohjaajista, kohderyhmästä, tavoitteista, käytössä olevasta ajasta ym. tekijöistä. Yleensä työpajan rakenne on tietynlainen: luovan prosessin käynnistämiseksi käytetään erilaisia vuorovaikutustaitojen harjoituksia sekä nimi-, keskittymis-, reaktio-, liike-, ääni-, rytmi-, ja kontaktiharjoituksia. Näiden harjoitusten elementtejä ja tuotettua materiaalia voidaan yhdistellä myöhemmin työpajoissa laajempien esitettävien kokonaisuuksien muodostamiseen. Erilaiset pelit ja leikit toimivat alussa lämmittelynä ja vähentävät suorituspainetta. Harjoitteiden vaikeustasoa säädellään ryhmän taitojen ja valmiuksien mukaan. Harjoitteita tehdään myös pareittain tai pienryhmissä, joiden tuotokset esitetään koko ryhmälle. Esittämisen ansiosta osallistujat näkevät erilaisia ratkaisuja samaan tehtävään ja voivat saada myös palautetta omasta työskentelystään. (Joukamo 2010, 10-12.)

Luomuksen avainsanoihin kuuluu vuorovaikutus: kaikki osallistujat tulevat kuuluiiksi ja vaikuttavat toisistaan, mutta myös toisiinsa. Keskeinen toimintamuoto Luomuksessa on improvisaatio: improvisaatio-harjoitukset auttavat osallistujaa saamaan oman luovuutensa käyttöönsä ja toimivat musiikillisen keksimisen apuvälineinä. (Joukamo 2010, 11-12.) Improvisaatio voidaan nähdä vuoropuhe-

luna, kommunikaationa sekä aina multisensorisena kokemuksena, koska se aktivoi samalla useita aisteja (Ahonen-Eerikäinen 2000, 99).

Musiikki-improvisaatio voidaan kuvata leikiksi, jossa kokeillaan erilaisia ilmaissuomutoja, laitetaan ääniä järjestykseen ja rakennetaan niistä erilaisia kokonaisuuksia. Play-verbi englannin kielessä on monimerkityksellinen: se sisältää sekä leikkimisen, näyttölemisen, pelaamisen että soittamisen merkitykset. Mielikuviutus on olennainen osa musiikillista leikkiä ja sen käyttö on tunneilmaisua vahvistavaa ja tuo uusia näkökulmia itseen ja ympäristöön. Nuoren itsetunnon ja ilmaisuhallun vahvistaminen sekä onnistumisen kokemukset ja niistä nouseva tunne omasta pätevydestä ovat musiikkikasvatuksen tärkeimmät päämäärät. (Juvonen ym. 2012.)

Voidaankin pohtia, mitä luovan prosessin ohjaaminen Luomuksessa vaatii: keskittyäkö harjoitteisiin, Luomuksen keskeisiin ajatuksiin vai olisiko ohjauksen tarkoitus vain luoda mahdollisimman turvalliset olosuhteet, joissa arinkin lapsi tai nuori uskaltaa ilmaista itseään ja saa rohkeutta olla luova omalla ainutlaatuisella tavallaan. Luomus ei siis ole vain improvisaatio- tai vuorovaikutuskoulutus, vaan Luomus elää ja muokkautuu kulloisenkin ryhmän tarpeisiin ja tavoitteisiin vuorovaikutuksessa ryhmää kuunnellen ja rohkaisten. (Stirkkinen & Tikkanen 27.11. 2012.)

6.3 Vuorovaikutus ja ryhmädynamiikka Luomuksessa

Luomuksessa ryhmän tunnelmaa ja dynamiikkaa pyritään tiettyjen harjoitusten avulla muokkaamaan hyväksyväksi ja virheitä sallivaksi. Musiikissa säveltämisen ja improvisaation välinen ero on siinä, että sävelletessä voidaan valita erilaisista vaihtoehdoista parhaiten tarkoitukseen sopivan, mutta improvisoidessa täytyy hyväksyä ajatus, joka ensimmäisenä tulee mieleen. Virheeseen reagoidaan yleensä välittömästi häpeällä ja eräänä Luomuksen tavoitteena onkin päästä eroon häpeän tunteesta erilaisten harjoitteiden avulla. Luomuksen kantavana ajatuksena on: *"Moka on lahja"*. (Joukamo 2010, 10-12.)

Ryhmädynamiikkaan, ryhmän ilmapiiriin ja toimintatapoihin vaikuttavat hyväksyminen ja tyrmääminen. Tarjouksella tarkoitetaan yhdellä vuorolla tapahtuvaa fyysisesti ja verbaalisesti ilmaistua sisältökokonaisuutta. Tyrmäystä ja hyväksyntää voidaan käyttää joko tarjouksen merkityksen myöntämiseen tai sen kielämiseen. (Routarinne 2004, 75.) Hyväksyvän asenteen omaksuminen on tarpeellista Luomuksessa omien ja muiden ideoiden nopeaan hyväksymiseen improvisaatiotilanteissa. Aluksi vähän huonommaltakin tuntunut idea voi saada siivet alleen hyväksynnän avulla. Tyrmääminen pysäyttää yleensä tilanteen ja harjoitteiden avulla opetellaankin erottamaan, mikä on tyrmäämistä ja mikä hyväksyntää. Aktiivista hyväksyntää voidaan Luomuksessa harjoitella pareittain aloittamalla keskustelu esimerkiksi niin, että toinen ehdottaa jotain toimintaa. Parin tehtävä on hyväksyä ajatus innokkaasti ja myös kehittää sitä paremmaksi ("Joo, ja..."). Tyrmäysharjoituksissa vastaavasti idea tyrmätään esimerkiksi olemalla vastaamatta, kielteisellä vastauksella ("Ei.") tai vastaamalla "Joo, mutta..." (Stirkkinen & Tikkanen 2011)

Hyväksymisen voimaa on heikko, tyrmäämisen voima on vahva. Ainoastaan, jos jokainen ryhmän jäsen noudattaa hyväksynnän periaatetta, hyväksyminen ryhmässä toimii täysin. Ryhmän ilmapiiri muuttuu suorittavaksi ja selviytyväksi, jos joukossa on yksikin tyrmääjä. Hyväksyvän ilmapiirin luomiseen tarvitaan koko ryhmän hyväksyntä ja sitoutuminen siihen. Ohjaajan tärkein tehtävä on saada ryhmän jokainen jäsen ymmärtämään tämä. Ryhmän ohjaaja on pitkälti vastuussa ilmapiirin luomisesta varsinkin ryhmän aloittaessa, mutta kaikki ryhmäläiset vaikuttavat ryhmän ilmapiiriin omalla ilmaisullaan. Ryhmässä, jossa on hyväksyvä ilmapiiri ja rakentava vuorovaikutus, ryhmäläisille mahdollistuu tilaisuus persoonallisen ilmaisunsa – ja lopulta persoonansa kehittämiseen. (Routarinne 2004, 124-126.)

Ohjaajan täytyy pitää huolta ryhmän kaksoistavoitteen täyttymisestä. Kaksoistavoite sisältää sekä tehtävästä suoriutumisen (lopputuloksen) että ryhmän koossapysymisen ja sen vuorovaikutuksen toimivuuden. Erityisesti toiminnallisille ryhmille molemmat tavoitteet ovat merkittäviä ja vaikuttavat toisiinsa. Onnistuminen tehtävässä kasvattaa yhteenkuuluvuutta, epäonnistuminen voi vähentää

sitä. Näin ryhmän toimiva yhteistyö lisää onnistumisen mahdollisuuksia tehtävässä. (Routarinne 2004, 124-6.)

Luomuksesta on tähän mennessä tehty Sibelius-Akatemialle useita pro gradu – tutkielmia sekä yksi lisensiaattitutkimus. Sibelius-Akatemian käyrätorvensoiton, pedagogian ja taidekasvatuksen lehtori Erja Joukamon (2010) lisensiaattitutkimuksessa selvitettiin Luovat muusikon taidot – koulutuksesta saatuja kokemuksia. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että prosessin aikana ryhmäläiset alkoivat uskaltaa kuunnella toisiaan paremmin ja suorituspaineeet vähenivät. Alettiin luottaa luovaan lähestymistapaan eikä ennakoitu niin paljon muiden mielipiteitä. Luomus lisäsi ryhmäläisten uskoa omiin ideoihinsa ja osaamiseensa sekä vähensi virheiden pelkoa. Hyväksytyksi tulemisen tunne antoi rohkeutta luovaan ilmaisuun ja ryhmäläiset vapautuivat kokeilemaan uusia asioita. (Joukamo 2010, 55-58, 87.)

Joukamo (2010) osoittaa, että Luomuksessa olennainen elementti luovuuden esiin saamiseksi on vuorovaikutus osallistujien ja ohjaajien välillä. Ryhmän hyväksyntä ja ohjaajien kannustus helpottavat ryhmäläisten esiintymistä. Luomuksessa voidaankin aluksi keskittyä kuuntelun, reaktiokyvyn, verbaalin ja nonverbaalin hyväksynnän sekä vuorovaikutustaitojen kehittämiseen ja lisäksi oman toiminnan suunnittelun vähenemiseen. (Joukamo 2010, 44-46.)

7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoitukset voidaan jakaa neljään eri luokkaan niiden piirteiden perusteella: kartoittavaan, selittävään, kuvailevaan tai ennustavaan. Kartoittavalla otteella haetaan uusia lähestymistapoja ja ilmiöitä, kartoitetaan huonosti tunnettuja ilmiöitä ja luodaan hypoteeseja. Selittävän otteen avulla tunnistetaan syy-seurausketjuja ja haetaan selitystä tilanteelle. Ennustavalla tavalla ennustetaan ilmiöiden seurauksena tapahtuvia tapahtumia tai ihmisten toimintoja. Kuvaileva työtapo sisältää henkilöiden, tapahtumien tai tilanteiden tarkkaa kuvailua sekä ilmiöiden olennaisten piirteiden dokumentointia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 137-139.)

Opinnäytetyön tarkoitus on antaa MIMO-projektille tietoa Luomus-menetelmän toimivuudesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa. Tavoitteena opinnäytetyöllä on kuvata maahanmuuttajanuorten kokemuksia Luomus-menetelmästä. Taustaoletuksena oli, että syrjäytymisvaarassa olevilla nuorilla voi olla ongelmia sosiaalisten taitojen alueella. Koska Luomus-menetelmä korostaa vuorovaikutustaitoja ja niiden merkitystä luovuuden esiin saamiseksi, toinen tavoite on kartoittaa Luomuksen vaikutuksia nuorten sosiaalisiin taitoihin.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset nousivat esiin teoriasta ja tarpeesta saada lisätietoa Luomuksen toimivuudesta haastavalla kohderyhmällä:

- Millainen on Luomuksen yhteys maahanmuuttajanuorten sosiaalisiin taitoihin?
- Millaisia ovat maahanmuuttajanuorten kokemukset Luomuksesta?

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

8.1 Tutkimusjoukko

Opinnäytetyön tutkimusjoukkona oli syrjäytymisvaarassa olevien maahanmuuttaja-nuorten ryhmä, joka oli ammattikoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Koulutuksen nivelvaiheesta ja maahanmuuttajataustasta johtuen heidän syrjäytymisriskinsä oli tilastojen mukaan kasvanut (Pekkarinen ym. 2012, 71; Myrskylä 2010, 2). Ryhmää haettiin tiivistelmällä opinnäytetyöstä ja Luomusohjauksesta, jota toimeksiantaja lähetti oppilaitoksiin (liite 1). Nuoria ryhmässä oli yhteensä kuusitoista, joista kolmen vastaukset jätettiin aineiston ulkopuolelle joko alku- tai loppukyselyn puuttumisen vuoksi. Tutkimusjoukon kooksi muodostui kolmetoista nuorta (N=13).

Ryhmä koostui täysi-ikäisistä, aktiivisista ja osallistuvista nuorista, jotka edustavat yhdeksää eri kansallisuutta. Ryhmän toiminta oli alkanut jo ennen Luomusohjauksen alkamista, jolloin ryhmäytyminen oli jo tapahtunut. Kaikki nuoret olivat suorittaneet samantasoisien kielikurssin, mutta kielitaidon taso ryhmän sisällä oli vaihtelevaa, mikä asetti omat rajoituksensa ohjaukseen ja kyselyihin: ohjeet täytyi selkokielistää ja toistaa useaan kertaan. Tutkimusjoukon kuvauksessa ei mainita yksityiskohtaisia tietoja, esimerkiksi oppilaitosta, jolloin ryhmä tai nuoret eivät ole tunnistettavissa ja välttään nuorten erilaiseksi leimaamiselta.

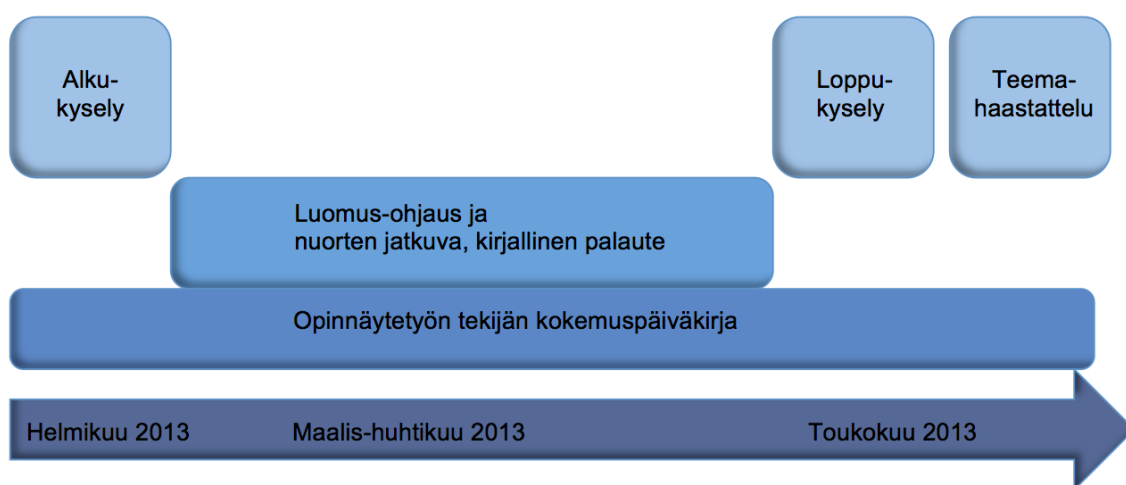
8.2 Laadullinen lähestymistapa ja aineistonkeruumenetelmät

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen ja sen lähestymistavaksi valikoitui laadullinen eli kvalitatiivinen lähestymistapa, joka kuvaa lähtökohtaisesti todellista elämää ja tähtää mahdollisimman kokonaisvaltaiseen kohteen tarkasteluun. Laadulliseen työhön kuuluu joustava toteutus ja suunnitelmien muutos olosuhteiden muuttuessa (Hirsjärvi ym. 2009, 161, 164). Laadullinen lähestymistapa on henkilökohtaista: tutkittava prosessi ja tekijä ovat aina kiinteästi yhteydessä toisiinsa (Pitkäranta 2010, 13).

Työ on tapaustutkimus (case study), jossa keskitytään yksityiskohtaiseen tietoon yksittäisestä tapauksesta kuten yksilöstä, yhteisöstä tai ryhmästä tai pienestä määrästä tapauksia, jotka ovat suhteessa toisiinsa. Tapaustutkimukselle tyypilliseen tapaan työssä valittiin kohteeksi tarkoituksellisesti tietty ryhmä, prosessia seurattiin sen luonnollisessa ympäristössä sekä käytettiin useita eri aineistonkeruumenetelmiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 134-135.)

Laadulliselle lähestymistavalle on ominaista aineiston hankinnassa laadullisten menetelmien käyttö, esimerkiksi teema- tai ryhmähaastattelu, joiden avulla kohderyhmän näkökulmat ja oma ääni voivat päästä esiin. Tiedon hankinnan välineenä suositetaan ihmistä, joka sopeutuu tarpeeksi joustavasti erilaisiin olosuhteisiin. Lisäksi aineiston hankinnassa voidaan käyttää lomakkeita tai testejä. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Tässä opinnäytetyössä päädyttiin keräämään aineistoa viidellä eri tavalla tarkoituksena varmistaa sen riittävä laajuus: 1) laadullinen alkukysely nuorille, 2) ohjausprosessin aikana nuorten jatkuva kirjallinen palaute, 3) laadullinen loppukysely nuorille, 4) teemahaastattelu pienryhmälle ja 5) koko ajalta opinnäytetyön tekijän oma kokemuspäiväkirja. Pitkäranta (2010) nimittää tätä tapaa yhdistellä useita aineistonkeruumenetelmiä monimenetelmällisyydeksi. Näin voidaan saada uutta, toisen menetelmän tuottamaa aineistoa täydentävää tietoa (Pitkäranta 2010, 121.) Työssä käytetyt aineistonkeruumenetelmät esitetään kuviossa 1.

Kuvio 1. Aineistonkeruumenetelmät.

Aineistonkeruumenetelmien valinnasta keskusteltiin myös toimeksiantajan kanssa. Kysely nähtiin tässä tapauksessa luotettavammaksi tavaksi haastatteluun verrattuna, koska opinnäytetyön tekijän rooli tutkimusjoukon ohjaajana saattaisi vaikuttaa haastatteluissa nuorten vastauksiin ja vääristää tuloksia positiivisempaan suuntaan.

8.2.1 Alkukysely, sen pilotointi ja toteutus

Laadullisen, puolistrukturoidun alkukyselyn (liite 1) kysymykset muokattiin toimintaterapianimikkeistön ja Keltikangas-Järvisen sosiaalisten taitojen määritelmien pohjalta. Puolistrukturoitu kysely sisältää sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä (Hirsjärvi ym. 2009, 198-200). Kyselyn tarkoituksena oli saada taustatietoa ryhmästä sekä kuva nuorten sosiaalisista taidoista, minkä pohjalta laadittiin ohjaukselle ryhmäkohtaiset tavoitteet. Lisäksi kyselyllä selvitettiin nuorten ohjauksen sisältöön liittyviä toiveita.

Kyselylomakkeen (liite 1) kysymykset jakautuivat kahteen osaan, joista ensimmäisessä selvitettiin nuorten taustaa kysymyksillä 1-5 (ikä, sukupuoli, kansallisuus, Suomessa oloaika ja suomen kielen taito). Toisessa osassa kysymyksillä 6-13 selvitettiin alkutilannetta nuorten sosiaalisissa taidoissa. Lomakkeen kysymyksissä 8-11 vastaukset merkittiin janalle asteikolla 1-10, minkä toivottiin helpottavan nuorten vastaamista. Nämä kysymykset tuottivat määrällistä tietoa. Laadullista ja määrällistä lähestymistapaa voidaan käyttää tilanteesta riippuen täydentämään toisiaan joko prosessin eri vaiheissa tai rinnakkain (Pitkäranta 2010, 9; Hirsjärvi ym. 2009, 136-137.)

Alkukysely pilotoitiin muutama viikko ennen varsinaista toteutusta sen toimivuuden ja lomakkeen täyttämiseen kuluvan ajan selvittämiseksi maahanmuuttajanuorten ryhmällä, joka toimi samassa oppilaitoksessa ja oli samankokoinen kuin tutkimusjoukko. Suomen opintoja pilotointiryhmällä oli keskimäärin vuosi tutkimusjoukkoa vähemmän. Ryhmälle kerrottiin opinnäytetyöstä sekä avattiin sosiaalisten taitojen käsitettä ja kyselyn tarkoitusta. Kysely käytiin läpi kysymys kysymykseltä, ryhmälle uusia sanoja selitettiin ja ryhmä sai myös esittää kysymyksiä. Paikalla olleet opettaja ja avustaja myös auttoivat nuoria kysymysten

ymmärtämisessä. Kyselyn täyttämisen jälkeen pyydettiin tarkennuksia epäselvästi ilmaistuihin vastauksiin.

Pilotointiryhmän opettajan palautteen mukaan kysely ja kysymysten asettelu olivat selkeät. Janavastaukset saattoivat olla joillekin hankalia, koska matematiikan opinnot kotimaassa ovat voineet puuttua ja koko jana-ajattelu on vieras. Tästä huolimatta päätettiin säilyttää janalle vastaaminen ja varsinaisessa kyselyssä antaa selkeät vastausohjeet tutkimusjoukolle. Kyselyyn lisättiin kysymys nro 14, joka liittyy nuorten omiin toiveisiin ohjauksen suhteen.

Varsinainen alkukysely toteutettiin maahanmuuttajanuorten oppilaitoksessa ennen ohjausprosessin aloittamista. Kuudestatoista nuoresta oli paikalla neljätoista. Aluksi kerrattiin sosiaaliset taitojen käsitettä (opinnäytetyön fokus) ja käytiin läpi kysely kysymys kysymykseltä, jolloin selitettiin joitakin nuorille uusia sanoja. Annettiin kysymyksiin 8-11 ohjeen merkitä rasti janalle kohtaan, joka kuvaa omaa itseä parhaiten (kuva 1).

8. Uusiin ihmisiin tutustuminen on helppoa minulle.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

Kuva 1. Alkukyselyn kysymys 8.

Lomakkeisiin merkittiin aiemmin kerätyn nimilistan mukaisesti kunkin nuoren oma järjestysnumero koodiksi, jotta pystytään tarvittaessa vertaamaan kunkin nuoren alku- ja lopputilannetta sekä palautteita. Korostettiin, että vastaukset käsitellään nimettömästi. Nuoret saivat täyttämisen lomassa kysyä neuvoa ja monille selitettiin henkilökohtaisesti, mitä jollakin kysymyksellä tarkoitetaan.

Kyselyn pilotointi ja toteutus olivat kontrolloituja, jossa käytettiin sekä informoitua että henkilökohtaista tapaa. Informoidussa tavassa kyselyn tekijä jakaa itse lomakkeet kohdejoukon omassa ympäristössä, kertoo työn tarkoituksesta ja kyselystä sekä voi vastata kysymyksiin. Henkilökohtaisessa tavassa tekijä vas-

taanottaa kyselyt itse, voi tarkistaa täyttämistavat ja keskustella niistä. (Hirsjärvi ym. 2009, 196-197).

8.2.2 Nuorten jatkuva kirjallinen palaute ja opinnäytetyön tekijän kokemuspäiväkirja

Nuoret dokumentoivat koko ohjausprosessin ajan kokemuksiinsa, tunteitaan ja ajatuksiinsa palautelomakkeisiin, jotka kerättiin nuorilta jokaiselta kuudelta kerralta. Lomakkeessa oli vain yksi kysymys: Millaisia ajatuksia ja tunteita tämä ryhmäkerta sinussa herätti? Dokumentointiin varattiin aikaa noin viisitoista minuuttia jokaisen ryhmäkerran lopusta. Nuoret merkitsivät palautteen yläkulmaan koodinumeronsa. Jatkuvalle palautteen keräämisellä oli tarkoitus täydentää loppukyselyn tuottamaa aineistoa.

Kirjallinen aineisto voidaan jaotella kahteen ryhmään, joukkotiedotuksen tuottamaan tietoon ja yksityisiin dokumentteihin, joihin kuuluu esimerkiksi puheet, kirjeet ja päiväkirjat (Pitkäranta 2010, 113). Päiväkirjan kirjoittaminen voidaan rinnastaa itseohjautuvan kyselylomakkeen täyttämiseen. Sen sisältö voi vaihdella tarkan, suunnitelmallisen vastaussarjan ja kokonaan strukturoimattoman materiaalin välillä. (Hirsjärvi ym. 2009, 219.)

Opinnäytetyön tekijä kirjoitti joka ryhmäkerrasta omaa kokemuspäiväkirjaa täydentämään ja tukemaan aineistoa. Kokemuspäiväkirjaan kirjattiin omia kokemuksia esimerkiksi ohjaamisesta, harjoitteiden toimivuudesta ja siitä, miten nuoret ottivat ne vastaan, ilmapiiristä tai nuorten käyttäytymisestä.

8.2.3 Loppukysely ja sen toteutus

Laadullinen, puolistrukturoitu loppukysely (liite 4) muokattiin alkukyselyn (liite 1) pohjalta ja sillä selvitettiin nuorten kokemuksia ja Luomuksen vaikutusta maahanmuuttaja-nuorten sosiaalisiin taitoihin. Loppukysely jakautui alkukyselyn tapaan kahteen osaan: kysymyksillä 1-8 selvitettiin muutosta nuorten sosiaalisissa taidoissa ja ne pohjautuivat joko toimintaterapianimikkeistön tai Keltikangas-Järvisen määritelmään sosiaalisista taidoista. Nuorten kokemuksia Luomukses-

ta puolestaan selvitettiin kysymyksillä 9-17, joista kysymykset 9-13 perustuivat Luomuksen keskeisiin ajatuksiin sekä tutkimustuloksiin Joukamon työssä ja Myrsky-hankkeessa taidelähtöisten menetelmien käytöstä nuorten kanssa. Lopuissa neljässä kysymyksessä koottiin palautetta Luomuksesta.

Loppukyselyn neljä ensimmäistä kysymystä muokattiin alkukyselyn pohjalta tarkoituksena selvittää, mitä muutosta sosiaalisissa taidoissa näiltä osin tapahtui. Kysymykset 5-8 olivat suoraan samat kuin alkukyselyn kysymykset 8-11 ja edellyttivät vastaamista janalle. Näin alku- ja loppukyselyn vastauksia olisi mahdollista verrata näiltä osin.)

Loppukysely toteutettiin viimeisen (kuudennen) ohjauskerran jälkeen. Alkukyselyn tapaan loppukyselyn toteutus oli kontrolloitu ja käytettiin sekä informoitua että henkilökohtaista tapaa. Aluksi kerrattiin kyselyn tarkoitusta ja opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä sekä käytiin läpi lomakkeen kysymys kysymykseltä. Aikaa kyselyn toteutukseen oli 1,5 tuntia, mutta ryhmä oli valmis noin tunnissa, missä ajassa ehdittiin myös selvittää nuorten kanssa joitakin ilmauksia vastauksissa.

8.2.4 Pienryhmän teemahaastattelu

Loppukyselyn toteutuksen jälkeen tarjoutui vielä mahdollisuus haastatella osaa ryhmästä, minkä tarkoitus oli tuottaa aineistoa täydentävää tietoa. Haastattelu oli sujuvampaa toteuttaa pienryhmälle ja nuorten oli myös helpompi osallistua keskusteluun pienemmässä joukossa. Teemahaastatteluun valittiin koko tutkimusjoukosta neljä nuorta (kaksi naista ja kaksi miestä). Perustelut valinnalle olivat: 1) nuoret olivat kertoneet loppukyselyssä jostain muutoksesta, johon haluttiin lisäselvitystä; 2) palautteista ja loppukyselyn vastauksista kävi ilmi motivaatio asioiden pohdintaan; 3) nuoret ja heidän kokemuksensa Luomuksesta olivat erilaisia (osa oli suhtautunut Luomukseen myös varauksellisesti jossain vaiheessa).

Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teemat valitaan etukäteen, mutta kysymysten lopullinen muoto ja järjestys päätetään haastattelutilanteessa. Nä-

mä piirteet sopivat hyvin laadullisen lähestymistavan lähtökohtiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.) Haastattelija voi astua ulos tutkijan roolista käyttämällä etukäteen valittuja keskeisiä teemoja, jolloin myös haastateltavien oma ääni tulee kuuluviin (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48).

Nuorille tehdyn haastattelun teemat (liite 5) jakautuivat kahteen osaan: Luomuksen vaikutus nuorten sosiaalisiin taitoihin ja Luomuksen keskeisiä ajatuksia ja niiden toteutuminen. Haastattelu toteutettiin niin, että haastateltavat olivat poissa oppitunnilta haastattelun ajan. Haastattelutilanteesta tehtiin muistiinpanot, jotka kirjoitettiin auki heti samana päivänä. Nuoret olivat osallistuvia ja halukkaita kertomaan ajatuksistaan ja välillä syntyi hyvää keskustelua. Haastattelu kesti vajaan tunnin.

8.3 Luomus-ohjauksen suunnittelu

Luomus-ohjauksen suunnittelussa hyödynnettiin Luovat muusikon taidot 1-koulutuksen (2011) materiaaleja: harjoitteet olivat helppoja, eivät vaatineet nuotinlukutaitoa eivätkä aiempaa musiikin harrastustaustaa, joten ne sopivat tälle kohderyhmälle. Ennen suunnittelun aloittamista, opinnäytetyön tekijä kävi tutustumassa ryhmään heidän oppilaitoksessaan ja kertomassa opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta ja Luomuksesta. Samalla kerättiin nimilista, jonka perusteella nuoret saivat omat koodinumeronsa nimettömään aineiston käsittelyyn. Käynnin lopuksi saatiin tilaisuus ohjata pari Luomus-harjoitetta, jotta nuoret saivat vähän esimakua tulevasta ohjauksesta.

Suunnittelu pohjautui myös alkukyselyn tuloksiin, joiden pohjalta laadittiin koko ohjaukselle ryhmäkohtaiset tavoitteet. Alkukyselyn laadullista tietoa tuottavien kysymysten vastaukset analysoitiin teoriaohjaavasti. Vastaukset kirjoitettiin puhtaaksi kysymys kysymykseltä ja etsittiin samankaltaisuuksia, jotka luokiteltiin yhteen samaan tiedostoon. Luokat nimettiin niiden sisältöä kuvaavilla käsitteillä, jotka nousivat teoreettisesta viitekehyksestä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-117.) Alkukyselyn vastaukset eivät olleet kovin laajoja, mutta joitakin yhteisiä haasteita nuorten sosiaalisissa taidoissa luokittelun perusteella löytyi. Tältä pohjalta laadittiin kaksi ryhmäkohtaista tavoitetta Luomus-ohjaukselle:

1. Tavoitteena on, että ryhmäläiset rohkaistuvat tuomaan esiin omia ajatuksiaan, ideoitaan ja mielipiteitään toiminnan aikana.
2. Tavoitteena on, että ryhmäläiset oppivat sovittettavaa käyttäytymistä pari- ja pienryhmätyöskentelyssä.

Etukäteen suunniteltiin seitsemän ryhmäkertaa (liite 2) ja ohjaussuunnitelma muokkautui ohjausprosessin aikana tarvittaessa. Koska ryhmän lukujärjestykseen ei mahtunutkaan lopulta kuin kuusi ohjauksetta, seitsemäs kerta poistettiin ja muokattiin kuudes kerta prosessin päättäväksi. Joitakin loppuun säästettyjä harjoitteita siirrettiin aiemmille kerroille. Harjoitteiden kestoa kyseisellä ryhmällä oli etukäteen vaikeaa arvioida, joten varalla täytyi olla pari tilanteeseen sopivaa harjoitetta tai täytyi olla valmis hyppäämään esimerkiksi jonkin harjoitteen variaation yli. Liitteenä olevaan ohjaussuunnitelmaan harjoitteet kuvattiin lyhyesti tai pelkällä nimellä, koska kokonaisuuksia ei julkaista. Jokaiselle ryhmäkerralle sekä myös yksittäisille harjoitteille laadittiin tavoitteet ohjaussuunnitelmaan.

Kysyttäessä nuorten omia toiveita Luomus-ohjauksen sisällön suhteen, esiin nousivat tärkeysjärjestyksessä: soittaminen ja sen oppiminen, laulaminen, tanssi, näytteleminen, suomen kielen oppiminen, saada tulevaan työhön välineitä, keskustelu, ”hauskaminen” ja leikkiminen. Tilat Luomus-ohjaukselle järjestyivät oppilaitoksen toimipisteistä ja soittimina käytettiin opinnäytetyön tekijän omaa kokoelmaa erilaisia lyömäsoittimia, nokkahuiluja ja muita pieniä soittimia.

8.4 Luomus-ohjauksen toteutus

Luomus-ohjaus maahanmuuttajanuorten ryhmälle toteutettiin keväällä 2013 opinnäytetyön tekijän suunnittelemana ja ohjaamana. Ryhmässä oli kuusitoista jäsentä. Ohjaus tapahtui ilman työparia, mutta kolmella ryhmäkerralla paikalla oli yksi oppilaitoksen opettaja, roolinaan osallistua harjoitteisiin ryhmän mukana. Yhteensä kolme eri opettajaa osallistui ryhmän toimintaan.

Puolentoista tunnin mittaisia ryhmäkertoja oli kuusi ja ne toteutettiin seitsemän viikon jaksolla. Ryhmäkerran rakenne oli aina samantapainen: ryhmäkerran

aloituksessa kerrottiin lyhyesti, mitä kerralla on tarkoitus tehdä. Useimmiten selitettiin myös ryhmäkerran tavoitteisiin tai harjoituksiin liittyviä keskeisiä sanoja, esimerkiksi improvisaatio tai uskallus. Aloituksen jälkeen tehtiin lämmittelyharjoitus (ensimmäisellä kerralla myös tutustumisharjoitus) ja edettiin erilaisten vuorovaikutus-, reaktio-, ääni-, liike-, rytmi- tai kontaktiharjoitusten sekä kehollisten harjoitteiden kautta draama- ja musiikki-improvisaatioon. Yhdellä ryhmäkerralla ehdittiin tehdä neljästä seitsemään varsinaista harjoitusta. Suunnitelmassa varattiin aikaa jokaisen harjoituksen lyhyeen purkuun keskustelemalla. Purkuun käytetty aika vaihteli harjoituskohtaisesti.

Lähes joka kerralla nuoret suunnittelivat pienryhmäesityksen nopealla aikataululla, jolloin esityksiin jäi varaa improvisaatiolle. Tuotokset esitettiin muulle ryhmälle vuorotellen. Joka ryhmäkerran lopusta varattiin 15-20 minuuttia aikaa nuorten palautteen kirjoittamiselle kyseisestä ryhmäkerrasta. Koska ryhmäkertojen aika ja paikka vaihteli viikoittain, lopuksi kerrottiin ryhmälle seuraavan tapaamisen ajankohta ja paikka. Ohjaussuunnitelma muuntautui hieman kertojen aikana ja lisäksi tehtiin tarvittaessa korjauksia aina seuraavan ryhmäkerran suunnitelmaan: osa harjoitteista siirtyi eri kerroille kuin alkuperäisessä suunnitelmassa.

Toisella ryhmäkerralla keskusteltiin ryhmäkohtaisista tavoitteista ja laadittiin yhdessä nuorten kanssa ryhmän säännöt:

- 1) Osallistutaan.
- 2) Kuunnellaan toisia.
- 3) Kuunnellaan ohjeet hiljaa ensin.
- 4) Pyydetään puheenvuoroa.
- 5) Kysytään neuvoa tarvittaessa.
- 6) Ei loukata toista sanallisesti eikä fyysisesti.
- 7) Ei naureta toisille.
- 8) Puhutaan suomea.

Viidennellä ryhmäkerralla muistutettiin ryhmää siitä, että seuraava kerta olisi viimeinen. Nuorten toivomuksesta muokattiin viimeisen kerran suunnitelmaa

sisältämään lämmittelyn jälkeen pari lyhyempää harjoitusta yhden pitkän, koavan harjoituksen sijaan. Ryhmäkertaan sisältyi kuitenkin improvisaatioesitys, jossa sai käyttää kaikkea ohjausprosessissa opittua. Viimeisen ryhmäkerran ja koko Luomus-ohjaus lopetettiin sanalliseen purkuun, jossa nuoret antoivat paljon positiivista palautetta Luomuksesta.

8.5 Aineiston käsittely ja sisällönanalyysi

Laadullisen lähestymistavan päättely alkaa johtoajatuksista, kulkee eri tahoille ja päättyy takaisin keskelle tavoitteenaan kasvattaa ymmärrystä, tulkita tietoa erilaisilla uusilla tavoilla, tuottaa malleja ja merkityksiä (Pitkäranta 2010, 12). Tätä ajattelutapaa käytetään tämän opinnäytetyön aineiston sisällönanalyysissä.

Alku- ja loppukyselyn vastaukset kirjoitettiin puhtaaksi kyselyiden suorittamisen jälkeen. Myös nuorilta joka ryhmäkerralla kerätty palaute ja opinnäytetyön tekijän kokemuspäiväkirja kirjoitettiin puhtaaksi aina ryhmäkerran jälkeen. Nuorten vastaukset ja palautteet käsiteltiin nimettömästi, mutta yksilöitiin numeroin, jotta mahdollistettiin esimerkkitapausten käyttö tarvittaessa. Puhtaaksikirjoitetut kyselyiden aineistot tulostettiin paperiversioksi, jolloin numeerista tietoa voitiin analysoida sabluunan avulla. Alkukyselyn analysointi tavoitteiden laatimiseen Luomus-ohjaukselle selitetään kappaleessa Luomus-ohjauksen suunnittelu (8.4). Numeerista tietoa tuottaneiden kysymysten 8-11 janalle merkittyjen vastausten analysointiin valmistettiin sabluuna, jonka avulla vastaukselle saatiin numeraalinen arvo. Jos vastaus oli sijoitettu numeroiden välille, valittiin lähin vaihtoehto. Joissakin lomakkeissa vastauksiin oli kirjoitettu tarkoitettu numero jo valmiiksi, mikä helpotti analysointia. Vastaukset käsiteltiin syöttämällä aineisto Exceliin, laskettiin vastausten keskiarvot ja saatiin selville alkutilanne.

Loppukyselyn aineisto jäi suppeaksi nuorten kielitaidon rajoitteiden vuoksi. Teoria ja tutkimuskysymykset ohjasivat loppukyselyn sisällönanalyysiä: kysymykset 1-8 perustuivat johonkin sosiaalisten taitojen määritelmän osaan (toimintaterapianimikkeistö 2003; Liisa Keltikangas-Järvinen 2012) muodostaen jo valmiiksi oman luokan, jonka vastaukset olivat suoraan samaa asiaa käsitteleviä. Vas-

taavasti kysymykset 9-13 pohjautuivat teoriaan Luomuksesta ja taidelähtöisten menetelmien vaikutuksista. Näiden kysymysten muodot tiivistettiin yläluokiksi. Kysymykset 5-13 käsiteltiin taas sabluunalla ja tiedot syötettiin Exceliin keskiarvojen laskemiseksi. Kysymysten 14-17 osalta aineiston sisällönanalyysi tehtiin teoriaohjaavasti: ylivivattiin eri värein samantapaisia nuorten kokemuksia asioita kuvaavia sanoja tai lauseita, jotka listattiin tiedostossa allekkain ja muodostettiin ilmiölle yläluokka.

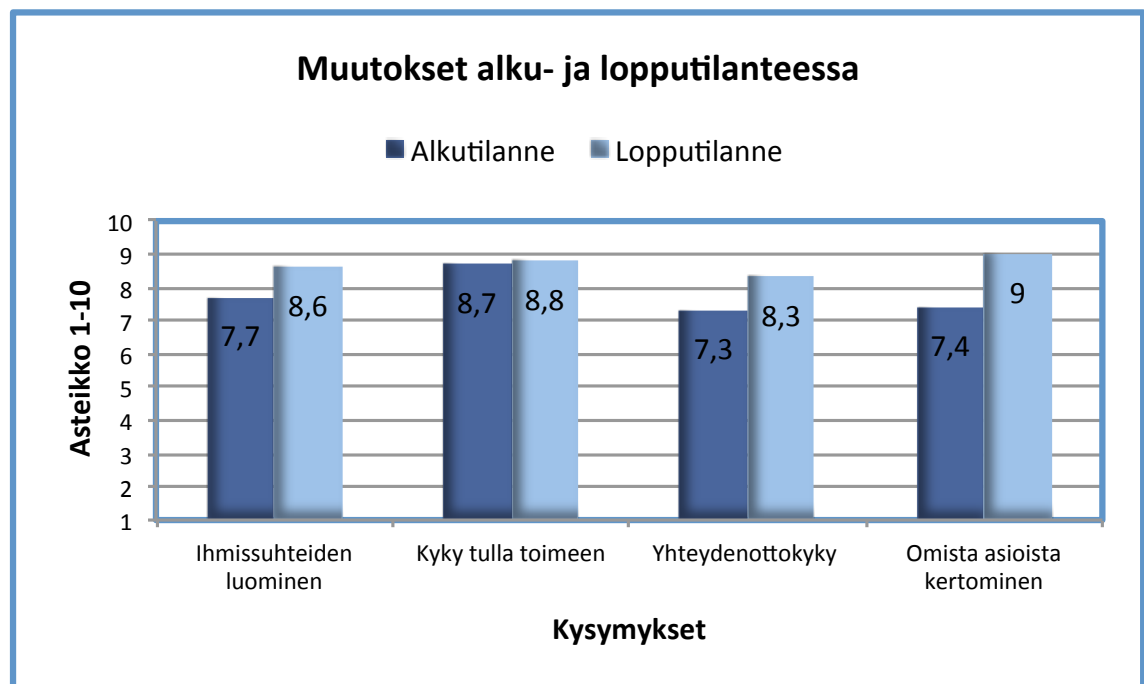
Myös nuorten palautteet ryhmäkerroilta analysoitiin teoriaohjaavasti. Palautteista etsittiin samankaltaisuuksia, ylivivattiin ne eri värein, listattiin allekkain ja nimettiin yläluokka. Teemahaastattelun muistiinpanot ovat täydentävää tietoa, joka tukee loppukyselyn aineistoa. Teemahaastattelun muistiinpanoja tarkasteltiin tutkimuskysymysten pohjalta ja jaettiin aineisto kahteen osaan niiden mukaan. Opinnäytetyön tekijän kokemuspäiväkirjasta etsittiin muutosta kuvaavia ilmaisuja täydentämään muuta aineistoa.

9 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Luomuksen yhteys maahanmuuttajanuorten sosiaalisiin taitoihin

Loppukyselyn mukaan Luomus vahvisti maahanmuuttajanuorista suurimmalla osalla heidän hyviä puoliaan ihmisten kohtaamisessa. Nuoret kokivat, että ryhmässä toimiminen ja keskustelu helpottuivat ja muuttuivat avoimimmiksi: *”Koska on helppo osallistua ja kiva, ryhmässä oleminen muuttui helpommaksi.”* Haasteet ihmisten kohtaamisessa eivät muuttuneet. Muutosta tapahtui selvästi myös taidoissa sovitella ja neuvotella erimielisyystilanteissa. Luomus-harjoitteiden avulla ryhmäläiset oppivat hyväksymään paremmin muiden ideat ja mielipiteet: *”Joo kyllä jokainen ihmiset on erilainen mieltä.”* Kyselyn mukaan nuorten empatiakyvyssä ei tapahtunut muutosta.

Nuorten kyvyssä luoda ihmissuhteita, ihmisten kanssa toimeen tulemisessa, kyvyssä ottaa yhteyttä vieraisiin ihmisiin ja kyvyssä jakaa omia ajatuksia, ideoita tai tietoa muille tapahtui jonkin verran muutoksia (kuvio 2). Muutoksia havainnollistetaan kuviossa 2 vastausten keskiarvoja vertaamalla.

Kuvio 2. Muutokset alku- ja lopputilanteessa.

Nuorten palautteet ryhmäkerroilta antoivat samansuuntaisia tuloksia kuin loppukysely. Palautteiden mukaan nuoret kokivat ryhmätyötaitojensa ja keskustelutaitojensa kehittyneen: *”Opin, että ryhmässä, jos kaikki tekevät yhdessä, se menee tosi hienosti.”* Omia ideoita ja ajatuksia opittiin jakamaan –eräs nuori oli kokenut oppineensa myös non-verbaalia viestintää: *”Kun me liikumme, voimme lähettää toisen ihmisen viestejä ilman puhua.”*

Teemahaastattelunkin tulokset tukivat loppukyselyn aineistoa. Haastateltavien mukaan pienryhmätöiden avulla tutustuttiin paremmin ryhmäläisiin, jotka eivät olleet kouluympäristöstä kovin läheisiä. Lisäksi eri pienryhmissä työskentely koettiin hyväksi, koska ihmisten erilaisista työskentelytavoista voitiin oppia. Ryhmäläiset oppivat pienryhmätyöskentelyn avulla myös taitoa kuunnella muita: erään kuvauksen mukaan alussa pienryhmätoiminta oli ollut kuin *”kanan kaakatusa”*, mutta ohjausprosessin edetessä taito kuunnella parantui.

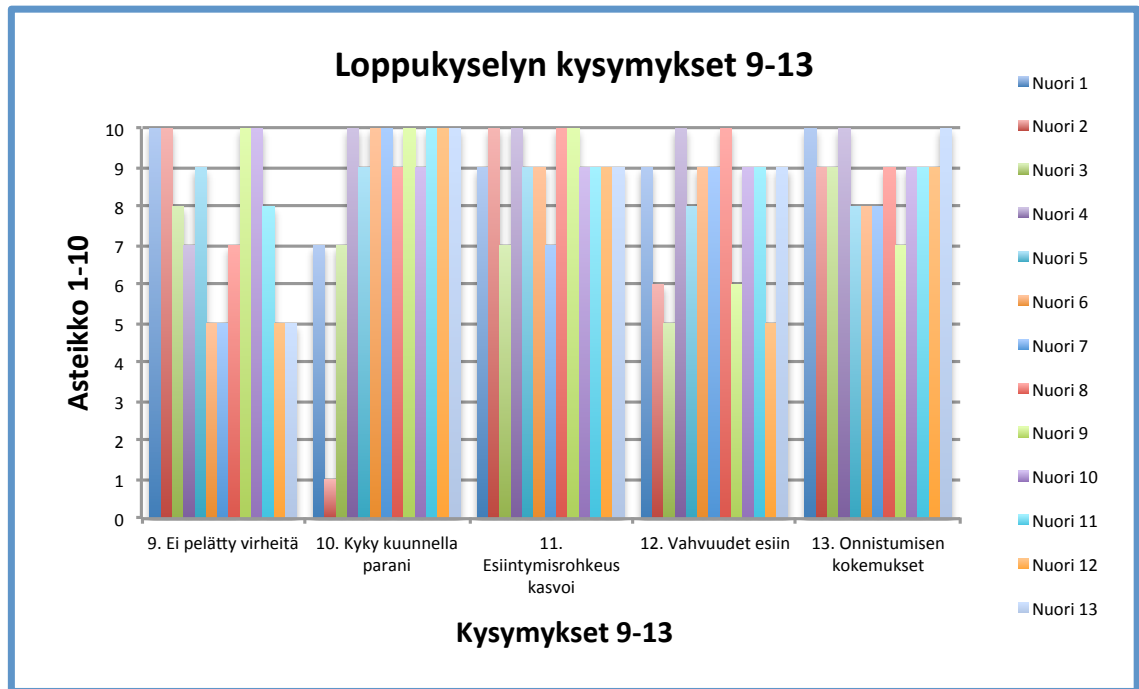
9.2 Maahanmuuttajanuorten kokemukset Luomuksesta

Loppukyselyn määrällisillä kysymyksillä 9-13 selvitettiin tiettyjä maahanmuuttajanuorten Luomuksesta saatuja kokemuksia, joita nuoret arvioivat asteikolla 1-10 (kuvio 3). Nuorten yksittäisissä vastauksissa oli hajontaa, mitä kuvio 3 havainnollistaa. Suurin hajonta ilmeni kysyttäessä, oliko Luomus parantanut taitoa kuunnella muita. Nuori 2 arvioi, ettei taito kuunnella muita parantunut ollenkaan, mutta seitsemän muuta nuorta koki taidon parantuneen huomattavasti antamalla vastaukselle arvon 10.

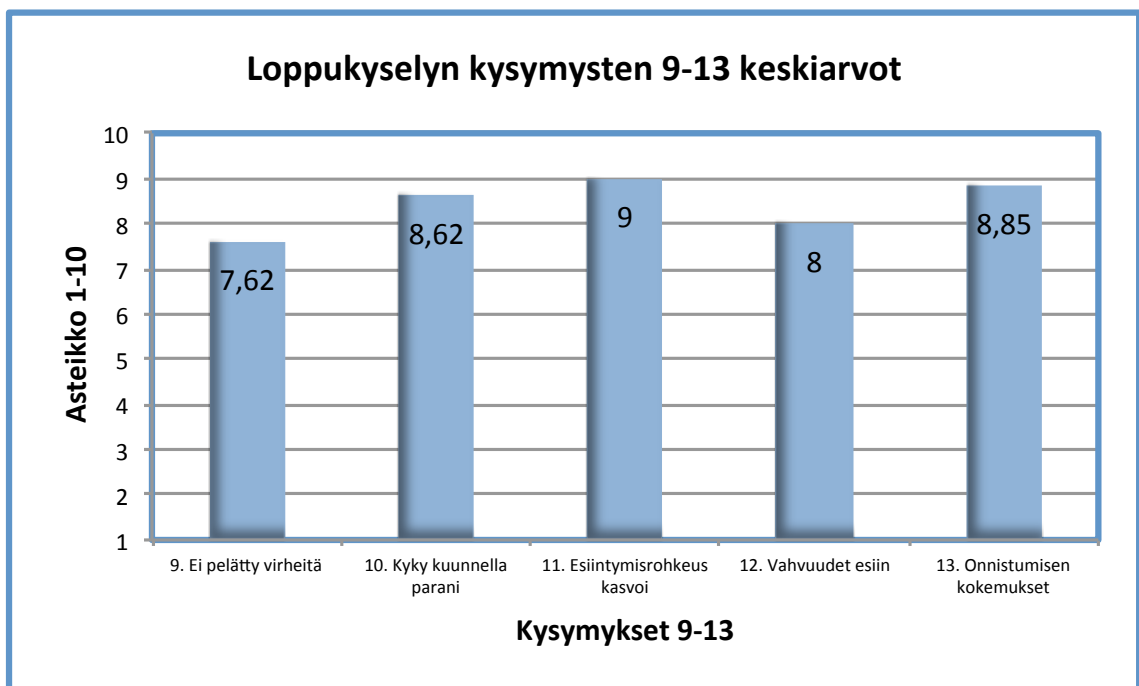
Vastausten arvot vaihtelivat vähiten nuorten arvioidessa saatuja onnistumisen kokemuksia: kaikki arvot olivat lukujen 7-10 välillä. Kysymyksissä 9-13 vastausten kaikki arvot sijoittuivat lukujen 5-10 välille yhtä poikkeusta lukuun ottamatta.

Kysymysten 9-13 keskiarvojen perusteella (kuvio 4) Luomus vaikutti eniten esiintymisrohkeuteen. *”Kyllä nämä harjoitukset auttaa minua parantamaan improvisaatiota ja olla rohkeampi, kun esitän omia ajatuksiani.”* *”Uskallus oli hyvä, minä kiinnostan sitä.”* Seuraavaksi eniten Luomus antoi nuorille onnistumisen

kokemuksia. ”Esitelmä oli helpompi minulle tällä kerralla.” ”Opin, että voi tehdä erilaisia juttuja ihan uus juttujen kanssa ihan helposti.”

Kuvio 3. Loppukyselyn kysymykset 9-13.

Kuvio 4. Loppukyselyn kysymysten 9-13 keskiarvot.

Loppukyselyn palauteosion kysymysten (14-17) mukaan rohkeus kertoa omista asioista, esiintymisrohkeus ja usko itseensä lisääntyivät Luomus-ohjauksen aikana. Nuoret pitivät eniten Luomuksessa esiintymisestä ja ryhmätöistä sekä niissä soittamisesta ja näyttelemisestä: *”Pidin siitä, että me kaikki nauroimme virheille (ei stressiä).”* *” Silloin, kun meillä oli ryhmä työ oli hauska koska me keksimme hyviä ideoita ja sitten esittelimme.”* Nuoret kokivat Luomuksen pääasiassa positiiviseksi kokemukseksi eivätkä löytäneet siitä juurikaan negatiivista: *”Se oli hauskaa, koska minä nauroin koko ajan.”* Eräälle nuorelle tuotti välillä hankaluutta esitysten suunnitteleminen ja esittäminen nopealla aikataululla ja toinen koki vaikeaksi tilanteen, jossa oma idea tuli tyrmätyksi ryhmätöissä. Luomus opetti nuorille uusia tapoja tehdä musiikkia, kuten eläimen äänen tai liikkeen käyttämistä improvisaation lähtökohtana. Nuoret oivalsivat, että on mahdollista tuottaa ääntä ja soittaa miten tahansa –vapaaasti sekä käyttämään omia ideoita esitysten pohjaksi. Loppukyselyn mukaan Luomus koettiin hauskaksi, toi iloa, tuntui hyvältä ja nauratti.

Ryhmäkertojen palautteista oli myös päällimmäisenä havaittavissa ilo, jota Luomus joka ryhmäkerralla nuorille tuotti: *”Tuntuu tosi hyvältä ja minulle ei ole mitään ajatuksia.”* Nuoret saivat Luomuksesta kokemusta musiikki- ja draamaimprovisaatiosta. Osalla nuorista ei ollutkaan aiempaa kokemusta soittamisesta: *”Oli hyvää, että opin vahan soittimet. Se oli hauska. Munulla oli ensimmäinen kerta, että kosken soittimia.”* Joskus suomenkielisten ohjeiden ymmärtäminen tuotti ongelmia joillekin nuorille, mutta siitä huolimatta Luomus koettiin hauskaksi.

Teemahaastattelu vahvisti aiempaa tulosta Luomuksen vaikutuksesta maa-hanmuuttajanuorten vahvuuksien esiin tulemisesta ja esiintymisrohkeuden lisääntymisestä. Haastatellut nuoret arvioivat toisissaan tapahtuneita muutoksia seuraavasti: *”A:n ujous hellitti ja hän muuttui avoimemmaksi, puheliaammaksi nauravammaksi; samoin B, joka ei ollut enää niin paljon pelkästään yksin, vaan liittyi muiden seuraan enemmän; C oli aina ollut rento ja avoin, mutta oman arvionsa mukaan oli muuttunut avoimemmaksi.”* Ohjauksen alkuvaiheessa oltiin

arempia osallistumaan eikä uskallettu täysin heittäytyä mukaan. Hyväksi koettu ryhmän ilmapiiri sekä ohjaajan ja ryhmäläisten esimerkki osallistumisesta helpotti omaa toimintaa.

Aluksi virheiden tekemistä jännitettiin enemmän, koska pelättiin muiden nauramista. Kun nuoret huomasivat kaikkien tekevän virheitä, ei virheiden tekemisen koettu enää haittaavan. Nuorten mielestä jokaisen oma luonne tuli esiin, kun ei pelätty niin paljon. Kun kaikki leikkivät, ujous hellitti ja ohjauksen loppua kohden rentouduttiin, jolloin oli helpompi pitää hauskaa.

9.3 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella muutoksia tapahtui ainakin osassa maahanmuuttajanuorten sosiaalisista taidoista Luomus-ryhmän toiminnan aikana. Eri aineistonkeruumenetelmillä (loppukysely, nuorten palautteet, teema-haastattelu ja opinnäytetyön tekijän kokemuspäiväkirja) saatiin tässä työssä toisiaan tukevia tuloksia. Tulokset sosiaalisten taitojen muutoksista eivät ole kuitenkaan suoraan yleistettävissä, koska on vaikeaa arvioida, miten muutoksia tuki Luomus-menetelmä ja miten esimerkiksi ryhmän ilmapiiri.

Numeerisesti mitattavissa olevia muutoksia lopputilanteessa (kuvio 2) voidaan todeta, että Luomus kehitti näistä eniten kykyä jakaa omia ajatuksia, ideoita tai tietoa muille. Tämä johtunee siitä, että Luomus-ryhmä tarjosi tilaisuuksia harjoitella tätä taitoa ja toisaalta sekä vaati että kehitti tätä taitoa. Taitoihin ottaa yhteyttä vieraisiin ihmisiin ja luoda ihmissuhteita saattoi vaikuttaa pari- ja pienryhmätoissa pienryhmien sekoittuminen. Tämä toi tilaisuuksia tutustua paremmin entuudestaan vähemmän tuttuihin ryhmän nuoriin, mikä ehkä rohkaisee tutustumaan muihinkin. Ryhmätyöt vaativat yleensä aina erilaisten näkemyksien sovitamista yhteen, mikä sinällään voi parantaa taitoa tulla toimeen muiden kanssa.

Nuorten empatiakyvyssä ei loppukyselyn mukaan tapahtunut muutosta. Tämä voi johtua siitä, että alkukyselyn mukaan kaikki nuoret osoittivat jo aluksi kykyä empatiaan, mihin Luomus ei tuonut enää muutosta. Toisaalta haastattelussa eräs nuori toi esiin kokeneensa empatiakykynsä lisääntyneen, koska draaman

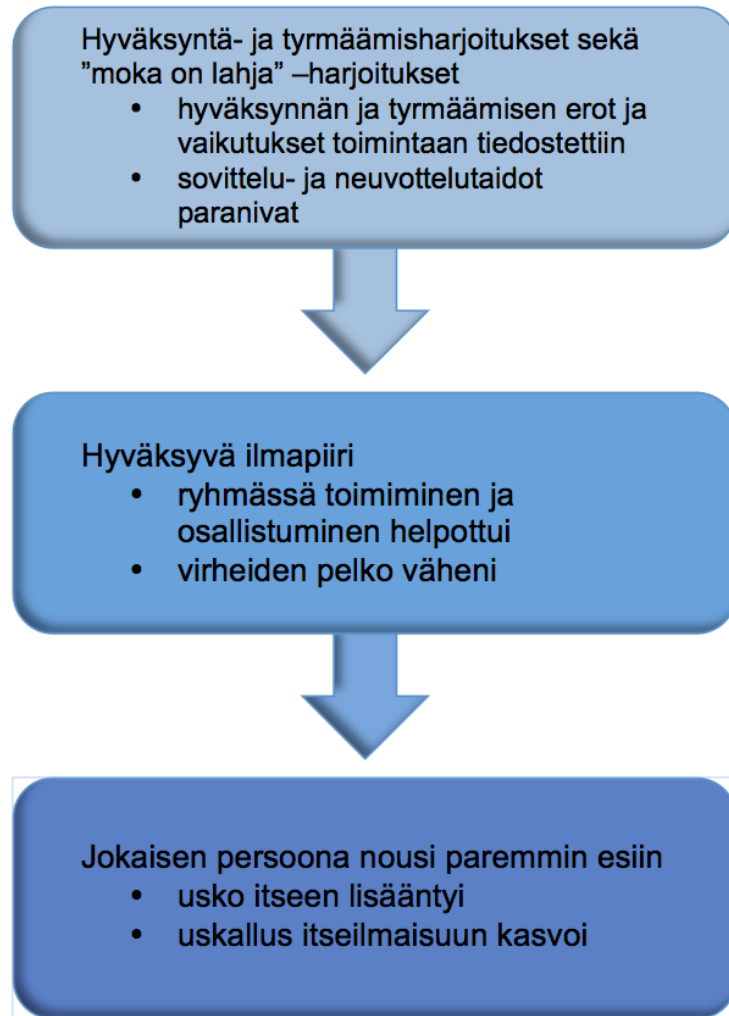
avulla hän pystyi kuvittelemaan, miltä jostain toisesta tuntui. Nuorten mukaan ihmisten kohtaamiseen liittyvät haasteet eivät muuttuneet.

Opinnäytetyön tuloksia maahanmuuttajanuorten kokemusten osalta voidaan pitää samansuuntaisina kuin Joukamon (2010, 55-58, 87) lisensiaattityön tuloksia muusikoiden ja opiskelijoiden kokemuksista Luomuksesta. Joukamon tulosten mukaan ryhmäläisten taito kuunnella parani, suorituspaineeet alenivat, Luomus toi uskoa omiin ideoihin ja virheiden pelko väheni, jolloin ryhmäläiset uskalsivat kokeilla uusia asioita. Joukamo päätty pitämään hyväksyvää vuorovai-
kutusta ja kannustusta osallistujien ja ohjaajien välillä tärkeänä luovuuden he-
rättämiseksi (2010, 44). Myös tässä opinnäytetyössä pidettiin tärkeänä ryhmän hyväksyvää ilmapiiriä, mikä auttaa ryhmäläisiä osallistumaan toimintaan.

Opinnäytetyön tulosten mukaan Luomus lisäsi nuorten esiintymisrohkeutta ja paransi taitoa kuunnella muita. Tämä oli selvästi havaittavassa jo viidennen ryhmäkerran Muuttuva patsas –harjoituksessa opinnäytetyön tekijän kokemuspäiväkirjan mukaan: *”Havaitsin, että uskallus ottaa ensimmäisenä mieleen tuleva idea käyttöön oli kasvanut. Keskelle piiriä mentiin myös nopeammin ja rohkeammin.”* Kokemuspäiväkirja viimeisen ryhmäkerran osalta kertoi rentoudesta ja kehityksestä: *”Ensimmäisten esityskertojen kiire oli poissa ja näytti siltä, että esiintymisestä nautittiin.”* *”Ryhmäläiset olivat mielestäni rennompia omaa vuoroaan odottaessa kuin aiemmin. Jos ei heti keksitty ideaa, se ei vaikuttanut ahdistavan.”* *”Ryhmässä huomasin selvästi kehittymistä: esiintymiset sujuivat rohkeammin, varmemmin ja rennommin, mistä annoinkin heille palautetta. Pienryhmätyöskentely näytti sujuvan sopuisammin kuin alussa.”*

Maahanmuuttajanuoret saivat Luomus-ohjauksessa uusia kokemuksia soittamisesta, draamasta ja hulluttelusta, millä saattaa olla joillekin nuorista suuri merkitys. Alkukyselyn mukainen toive *”hauskamisesta”* toteutui nuorten palautteiden ja kokemuspäiväkirjan mukaan: *”Pääasiassa kiiteltiin ja oltiin iloisia siitä, että saatiin pitää hauskaa. Mieleen tulee, että näillä nuorilla ei välttämättä ole elämässään ollut tilaisuuksia tällaiseen leikkimieliseen toimintaan, jossa tosin on tietty vakava tarkoitus. Ehkä ilo ja positiiviset kokemukset ovat rankoista taustoista johtuen heille vielä paljon tärkeämpiä kuin nuorille yleensä.”*

Luomus-harjoitteiden avulla luotiin ryhmään hyväksyvää ilmapiiriä, mikä saattoi vaikuttaa positiivisen ketjureaktion käynnistymiseen ohjausprosessin aikana (kuvio 5).

Kuvio 5. Positiivinen ketjureaktio.

Voidaan palata Routarinteen (2004) käsitykseen ryhmän hyväksyvän ilmapiirin muodostumisesta ja sen vaikutuksista yksilöön. Hyväksyvän ilmapiirin syntymiseen vaikuttaa ohjaaja omalla työpanoksellaan ja esimerkiksi osallistumisesta, minkä lisäksi ryhmäläisillä on oma vastuunsa ilmapiirin luomisessa. Edelleen hyväksyvä vuorovaikutus ja rakentava ilmapiiri saavat esiin ryhmäläisen persoonallisuuden ilmaisun ja saattavat jopa kehittää persoonaa (Routarinne 2004, 124-126). Tulosten perusteella tämän kehityskaaren voidaan nähdä toteutuneen tässä ohjauksessa.

10 POHDINTA

10.1 Opinnäytetyön merkitys

Opinnäytetyön tarkoitus tarjota toimeksiantaja MIMO-projektille sen haluamaa dokumentoitua (ja tutkittua) tietoa Luomus-menetelmän toimivuudesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa saavutettiin työssä. Opinnäytetyö myös kuvasi tavoitteensa mukaan maahanmuuttajanuorten kokemuksia Luomus-menetelmästä sekä kartoitti Luomuksen vaikutusta nuorten sosiaalisiin taitoihin. Lisäksi työhön liittyvä Luomus-ohjaus täytti MIMO-projektin oman tavoitteen tarjota nuorille taidelähtöisten menetelmien avulla turvallinen ympäristö itseilmaisuuksiin ja tulemiseen kuulluksi. Luomus-ryhmässä maahanmuuttajanuoret saivat mahdollisuuden vaikuttaa heitä koskevaan toimintaan sekä oman äänensä kuuluviin toiminnan kautta. Lisäksi tieto Luomus-menetelmän toimivuudesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa työskentelyssä sekä ennen kaikkea tieto nuorten omista kokemuksista voi palvella Luomuksen kehittäjiä ja kouluttajia.

Turkin (2011, 29) kartoitus toimintaterapeuttien käyttämistä musiikkiin pohjautuvista menetelmistä osoittaa, että toimintaterapeutit käyttävät työssään pääasiassa samoja, tuttuja menetelmiä, joita on lukumääräisesti vähän. Luomus voisi olla sovellettuna ja porrastettuna uusi ryhmämuotoinen, toiminnallinen ja taidelähtöinen toimintaterapian väline esimerkiksi asiakkaiden sosiaalisten ja psyykkisten taitojen (tunnetaitojen) kehittämiseen. Opinnäytetyö tarjosi opinnäytetyön tekijälle sekä tilaisuuden ohjata Luomusta että lisäkokemusta ryhmämuotoisen, taidelähtöisen toiminnan suunnittelemisesta ja ohjaamisesta toimintaterapian näkökulmasta.

10.2. Toimintaterapian näkökulma opinnäytetyössä

Toimeksiantajan näkemys prosessin alkuvaiheessa oli, että toimintaterapian näkökulma opinnäytetyössä voisi tuoda jotain uutta MIMO:n keräämään dokumentoitua tietoon (Arvola 2012). Toimintaterapianimikkeistö määritelmän mu-

kaan toiminta sisältää kaiken sen, mitä ihmiset elämässään tekevät ja mihin heillä on luontaisesti tarve: tehtävät, toimet, teot, ajattelun ja olemisen. Toimintaan osallistumisella on yhteys ihmisen kehittymiseen, terveyteen ja hyvinvointiin sekä kokemuksiin elämästä ja siitä saatuun tyydytykseen. Erityislaatuista toimintaterapiassa on toiminnan analyysi, soveltaminen ja porrastaminen. Toiminta valitaan asiakkaalle tai ryhmälle toiminnan analyysin perusteella, jolloin huomioidaan toiminnan vaatimukset, asiakkaan tarpeet ja taidot sekä ympäristö. Toiminnan avulla voidaan vaikuttaa asiakkaan tai ryhmän toimintamahdollisuuksiin. (Hagehorn 1992, 63, 78; Lamport, Coffey & Hersch 2001, 24; Holma 2003, 54.)

Ajatus toiminnan soveltamisesta ja porrastamisesta on Luomuksessakin olennaista. Suunnittelussa otetaan aina huomioon esimerkiksi ryhmän tarpeet, taitotasot, koko, olosuhteet ja muokataan Luomus vastaamaan niitä. Valitaan ryhmälle sopivat harjoitukset ja lisäksi yksittäisten harjoitteiden vaikeustasoa säädellään. (Joukamo 2010, 10; Stirkinen & Tikkanen 2011.)

Opinnäytetyön Luomus-ohjauksen suunnittelussa toimintaa myös sovellettiin ja porrastettiin. Maahanmuuttajanuorten ryhmässä käytettiin Luomus 1 –kurssin harjoituksia, jotka eivät vaadi nuotinlukutaitoa ja soittoharrastustaustaa. Lisäksi suunnittelussa pohdittiin yksittäisten harjoitusten sopivuutta nimenomaan tälle ryhmälle. Huomioitavia seikkoja olivat muun muassa ryhmän suuri koko, nuorten kielitaito, nuorten tausta, kulttuuriset erot, käytettävissä oleva aika sekä nuorten omat toiveet.

Ryhmän koko vaikutti ringissä vuorotellen tehtävien harjoitusten määrään ja keston. Oli hyvä vaihdella näitä harjoituksia pari- ja pienryhmätöiden kanssa ja myös harjoitusten aikana oli seurattava ajan riittämistä. Nuorten kielitaito vaikutti ohjeistuksen antamiseen: ohjeiden kertaamiseen eri tavoin oli varattava aikaa enemmän. Nuorten taustojen vaikutusta pohdittiin esimerkiksi sellaisten harjoitusten kohdalla, jotka oli tarkoitus tehdä silmät kiinni. Tällaisten harjoitusten ohjeistuksessa korostettiin vapaaehtoisuutta ja mahdollisuutta tehdä asiat toisin. Joidenkin harjoitteiden teeman valinnassa ja ohjeistuksessa oli hyvä ottaa huomioon kulttuuriset erot: esimerkiksi uskontoon liittyviä teemoja ei käytetty. Ryh-

mäkertojen määrän vähentyessä alkuperäisestä suunnitelmasta, harjoitusten määrää täytyi rajoittaa. Nuorten omasta toiveesta viimeisen kerran sisältö muutettiin: pidemmän esityksen suunnittelun sijaan nuoret tekivät erilaisia variaatioita samasta aiheesta.

Toimintaterapian keskeisiä piirteitä ovat myös toiminnan suunnitelmallisuus ja etenkin tavoitteellisuus eri osa-alueilla. Tavoitteet jaetaan kahteen luokkaan: pitkän tähtäimen tavoitteilla voidaan arvioida koko prosessin lopputulosta ja lyhyen tähtäimen tavoitteet auttavat jatkuvan arvioinnin toteuttamisessa ja muutosten tekemisessä matkan varrella (Kielhofner, 2008, 417-418). Toimintaterapianimikkeistö (2003) määrittelee toimintaterapiaprosessin toimintaterapiasuunnitelman toteuttamiseksi käytännössä. Prosessin yksittäisille tapaamisille laaditaan erilliset, kokonaistavoitteisiin pohjautuvat tavoitteet, joihin pyritään terapeutin toiminnan avulla. (Holma 2003, 54.)

Vaikka Luomus-ohjaus ei ollut varsinaista toimintaterapiaa, toimintaterapian näkökulma työssä muokkasi ohjauksen suunnittelua ja toteutusta toimintaterapiaprosessin kaltaiseksi, jonka vaiheet ovat alkuarviointi, tavoitteiden laatiminen, interventio (toiminnan toteuttaminen) ja loppuarviointi (Kielhofner 2008, 144). Jokaiselle ryhmäkerralle ja harjoitukselle laadittiin myös omat tavoitteensa. Toimintaterapiaprosessiin kuuluva jatkuva arviointi ja toiminnan muokkaaminen sen pohjalta on nähtävissä myös tässä työssä -ohjaussuunnitelmaa muokattiin joka ryhmäkerraksi.

Maahanmuuttajanuorten ryhmälle alkukyselyn pohjalta laaditut yhteiset ryhmäkohtaiset kokonaistavoitteet olivat: 1) ryhmäläiset rohkaistuvat tuomaan esiin omia ajatuksia, ideoitaan ja mielipiteitään toiminnan aikana; 2) ryhmäläiset oppivat sovittelevaa käyttäytymistä pari- ja pienryhmätyöskentelyssä. Molemmat tavoitteet liittyvät sosiaalisiin taitoihin, joihin pyrittiin tässä vaikuttamaan interventiona toimineella Luomuksella.

Arvioitaessa ryhmäkohtaisten tavoitteiden saavuttamista voidaan ajatella työn aineistonkeruumenetelmien toimineen mittareina tai arviointimenetelminä (lopukysely, nuorten palautteet, teemahaastattelu ja kokemuspäiväkirja). Voidaan

katsoa, että ryhmäkohtaiset tavoitteet saavutettiin ja ne näkyivät Luomus-ryhmän toiminnassa. Opinnäytetyön tulokset kuvaavat muutosta parempaan suuntaan maahanmuuttajanuorten taidoissa tuoda esiin omia ajatuksia, ideoita ja mielipiteitä toiminnan aikana. Myös sovitteleva käytös lisääntyi ryhmäläisillä.

Teemahaastattelussa nuoret kuvasivat, miten Luomuksesta opitut asiat olivat yleistyneet Luomus-ryhmän ulkopuoliseen toimintaan. Nuoret kokivat ryhmäläisten välisen kommunikaation parantuneen, mikä helpotti yhdessä olemista oppitunneilla. Tiettyjä kehon käyttöön liittyviä harjoituksia, kuten ”Valot päällä” ja statusharjoitukset, kokeiltiin arjessa ja nuoret muistuttivat lisäksi toisiaan kehon käytöstä kouluympäristössä. Haastattelussa oltiin kuitenkin sitä mieltä, ettei virheiden pelko arjessa ollut vielä vähentynyt eikä tämä ajattelutapa ollut siirtynyt arkeen. Koettiin myös, että riippuu virheen mittakaavasta ja laadusta, miten kukin tilanteeseen suhtautui omassa arjessaan. Halua toteuttaa ryhmässä opittua asennoitumista virheisiin jokapäiväisessä elämässä nuorilla kuitenkin oli, mutta tämän ajatuksen siirtymistä arkeen ei voida tässä arvioida.

10.3 Syrjäytymis-käsitteen pohdintaa

Perehtyminen tutkimus- ja teoriatietoon syrjäytymisestä, nuorten syrjäytymisriskeistä ja koko käsitteeseen kohdistuvasta kritiikistä sekä työskentely syrjäytymisvaarassa olevien maahanmuuttajanuorten kanssa herätti opinnäytetyön tekijässä kysymyksiä. Kuka on todella syrjäytymisvaarassa tai syrjäytynyt ja millainen hän on? Millä perusteella ja kuka sen voi määritellä? Helneen (2002, 5) mukaan syrjäytymis-käsite on suhteellinen ja riippuvainen siitä, kuka katsoo ilmiötä ja mistä. Syrjäytyneet paikannetaan usein yhteiskunnan reunoille tai ulkopuolelle ja heidät nähdään passiivisina. Helne esittää, että syrjäytymiskäsitteelle on ollut tilausta kuvaamaan prosessia, jossa yksilö jää jonkin ulkopuolelle. (Helne 2002, 5.)

Forssenin ym. (2002, 82) kritiikki syrjäytymiskäsitettä kohtaan nuorten tapauksessa vaikuttaa Luomus-ohjauksen jälkeen perustellulta. Maahanmuuttajanuorten ryhmän kohdalla oli havaittavissa tarve edetä elämässä muun muassa pyrkimällä toisen asteen koulutukseen, jolloin syrjäytymis-käsitteeseen liittyvä pit-

käkestoisuus ei heillä toteudu. Näitä maahanmuuttajanuoria voidaan kuitenkin pitää syrjäytymisvaarassa olevina tilastotiedon valossa, johtuen maahanmuuttajataustasta ja toisen asteen koulutuksen puuttumisesta (Myrskylä 2010, 2; Pekkarinen ym. 2012, 71).

Luomus-ohjauksessa maahanmuuttajanuorten osallistuminen toimintaan oli aktiivista, välitöntä ja innostunutta, jolloin opinnäytetyön tekijän mielikuva syrjäytymisvaarassa olevasta ihmisestä joutui uudelleen arvioitavaksi. Syrjäytymisvaara vaikuttaa tämän ryhmän kohdalla olevan seurausta olosuhteiden muuttumisesta syrjäytymisvaaraa aiheuttaviksi eikä niinkään nuorten omista taipumuksista tai taidoista johtuvaksi. Tutkimusten mukaan on todennäköistä, että myöhemmässä vaiheessa näistäkin nuorista suurin osa on sijoittunut koulutukseen tai työelämään (osan ehkä jäädessä ulkopuolelle) (Myrskylä 2010, 4). On kuitenkin selvää, että nuoret tarvitsevat yhteiskunnalta tukea kotoutumiseen tai koulutuksen mahdollisten nivelvaiheiden ylittämiseen.

10. 4 Laadullisen lähestymistavan luotettavuus ja eettisyys

Laadullinen lähestymistapa opinnäytetyössä tekee työn tekijästä samalla sekä tutkimuskysymysten luojaan että tulosten tulkitsijan. Samalla herää pohdinta, ovatko työn tulokset totta ja objektiivista tietoa. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 134, 136.) Luotettavuutta yleensä tarkastellaan kahden käsitteen valossa. Validiteetti tarkoittaa, että menetelmillä on työssä selvitetty tutkimuskysymysten mukaisia asioita ja reliabiliteetti tulosten toistettavuutta. Näitä käsitteitä on kritisoitu laadulliseen lähestymistapaan sopimattomiksi, koska ne ovat lähtöisin määrällisen lähestymistavan alueelta. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 136.)

Erilaisia laadullisen työn luotettavuutta parantavia seikkoja ovat Tuomen ja Sarajarven (2009, 142) mukaan muun muassa tekijän riittävä aika työn tekemiseen, prosessin julkisuus (yksityiskohtainen raportointi) sekä triangulaatio, joka tarkoittaa ilmiön tarkastelua monelta eri suunnalta. Tämän opinnäytetyöprosessin kesto oli noin puolitoista vuotta ja opinnäytetyön tekijällä oli aikaa työn eri vaiheisiin paneutumiseen riittävästi. Opinnäytetyön raportointi oli yksityiskohtaista ja työssä kuvattiin tarkasti opinnäytetyöprosessia.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 145) käyttävät termiä metodinen triangulaatio, jolla tarkoitetaan useiden menetelmien käyttöä luotettavuuden parantamiseen sekä myös laadullisen ja määrällisen lähestymistavan yhteiskäyttöä. Tässä opinnäytetyössä saatiin tutkimuskysymyksiin vastaavaa tietoa monimenetelmällisesti eri menetelmien (loppukyselyn, nuorten ryhmäkertakohtaisten palautteiden, opinnäytetyön tekijän kokemuspäiväkirjan ja teemahaastattelun) antaessa samansuuntaisia tuloksia.

Loppukysely oli kontrolloitu ja informoitu, jolloin opinnäytetyön tekijä (ja myös paikalla olleet henkilöt) auttoivat nuoria kysymysten ymmärtämisessä, mikä ehkä myös vaikutti vastauksiin. Maahanmuuttajanuorten kielitaidon vaikutusta tuloksiin on vaikea arvioida. Hirsjärven ym. (2009, 206-207) mukaan haastattelun luotettavuutta heikentää se, että haastateltavat antavat sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia, jolloin tuloksia ei kannattaisi liikaa yleistää. Tämän opinnäytetyön teemahaastattelun tulosten luotettavuutta saattaa heikentää opinnäytetyöntekijän toimiminen sekä Luomus-ryhmän ohjaajana että haastattelijana. Ryhmäkerroilta kerättyjen palautteiden luotettavuutta taas saattoi parantaa niihin vastaaminen kirjallisesti ja vastauskoodein, jolloin työn tekijä oli etäämmällä.

Tietoa tämän maahanmuuttajanuorten ryhmän kokemuksista tässä Luomus-ohjauksessa voidaan pitää luotettavana, mutta sosiaalisten taitojen osalta tulosten yleistäminen on edellä mainittujen seikkojen perusteella kyseenalaista. Toisaalta laadullinen lähestymistapa ei tavoittelekaan tilastollisia yleistyksiä, vaan tähtää jonkin ilmiön tai tapahtuman kuvaamiseen, ymmärtämiseen tai tulkintaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85).

Eettisten peruskysymysten hyvästä ja pahasta lisäksi opinnäytetyössä tulee huomioida ihmisarvon kunnioittaminen ja yksilöiden itsemääräämisoikeus (Hirsjärvi ym. 2009, 23, 25). Laadulliseen lähestymistapaan sisältyy arkielämän vuorovaikutusta muistuttavia aineistonkeruumenetelmiä. Opinnäytetyötä tekevän asema muuttaa toisen väärin kohtelun tai vahingoittamisen merkitykset eri tasolle, arkielämään suhteisiin verrattuna. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125.)

Tutkimusjoukon ollessa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, eettiset kysymykset ovat erityisen tärkeitä. Linnossuon (2004, 60) mukaan nuorille järjestettävässä toiminnassa on hyvä huomioida, etteivät nuoret koe olevansa kielteisellä tavalla poikkeavia. Siivosen ym. (2011) mukaan osa nuorille suunnatun Myrskyhankkeen projekteihin osallistuneista nuorista sai negatiivista julkisuutta ja turhan leiman syrjäytymisvaarassa oleviksi. Nuoret itse eivät olleet puhuneet kohdallaan syrjäytymisvaarasta, vaikka osalla heistä olosuhteet voivat aiheuttaa syrjäytymistä. (Siivonen ym. 2011, 118, 122.)

Opinnäytetyön tutkimusjoukkoa pyrittiin kuvaamaan niin, etteivät maahanmuuttajanuoret ole tunnistettavissa –esimerkiksi oppilaitosta ei mainita. Mukana olleille nuorille ei missään vaiheessa kerrottu, että MIMO-projekti on suunnattu syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Tämän tarkoitus oli välttää nuorten leimaamiselta erilaisiksi. Ohjaustilanteissa keskityttiin ilmapiiriin luomiseen, toimintaan ja nuoriin, syrjäytymisvaara-ajattelun jäädessä taka-alalle. Nuoret tiesivät, että opinnäytetyössä kartoitetaan heidän sosiaalisia taitojaan ja kokemuksiaan Luomuksesta ja antoivat tähän suostumuksensa. Nuorten yksityisyyden säilyttämiseksi aineistoa käsiteltiin nimettömästi koodinumeroin, jotka merkittiin kirjallisiin palautteisiin ja kyselyihin. Näin pystyttiin poistamaan tutkimusjoukosta ne nuoret, jotka eivät olleet molemmissa kyselyissä. Lisäksi pystyttiin tarvittaessa seuraamaan muutoksia yksittäisen nuoren kohdalla, kuitenkin nuoren yksityisyys säilyttäen.

10.5 Opinnäytetyöprosessin pohdinta ja kehittämis ehdotukset

Aloite opinnäytetyön tekemisestä MIMO-projektille tuli toimeksiantajan taholta opinnäytetyön tekijän osallistuttua aktiivisesti MIMO-projektin opintojaksoihin. Nopeasti aiheeksi nousi Luomus, joka taiteidenvälisenä menetelmänä soveltui hyvin nuorille ohjattavaksi. Ajatus toiminnallisesta opinnäytetyöstä ja Luomusoppaan tekemisestä vaihtui laadulliseen lähestymistapaan tiiviin yhteydenpidon jälkeen Luomuksen kehittäjinä ja kouluttajina toimiviin Riitta Tikkaseen ja Elina Stirkkiseen. Luomuksesta ei haluttu tuottaa opasta, josta voitaisiin ajatella oppivansa Luomusta ilman käsitystä sen taustalla olevasta ajattelutavasta. Opas

olisi sopinut MIMO-projektin menetelmien dokumentointiin, mutta toisaalta laadullisen lähestymistavan avulla nuorten kokemukset, ajatukset ja ääni pääsivät paremmin esille ja Luomuksen ohjaaminen sai suuremman roolin prosessissa.

Luomuksesta löytyi vain hieman tutkittua tietoa, jota täydennettiin Luomuksen kehittäjinä ja kouluttajina toimivien Riitta Tikkasen ja Elina Stirkkisen sähköpostitse saadulla tiedolla. Taidelähtöisistä menetelmistä yleensä löytyi sopivia lähteitä ja tutkimustakin runsaasti. Teoria lähti painottumaan syrjäytymisen ja syrjäytymis-käsitteen suuntaan, mistä hankittu ajankohtainen tieto laajensi opinnäytetyön tekijän käsitystä aiheesta ja sai pohtimaan koko käsitteen käyttöä. Opinnäytetyön käsitteistöä rajattaessa, sosiaaliset taidot nousivat keskiöön.

Alkukyselyn pilotointi toi tietoa, mitkä kysymykset tai sanat saattaisivat olla hankalia ymmärtää ja syytä avata nuorille kunnolla varsinaisessa alkukyselyn toteutuksessa. Loppukyselyä ei enää pilotoitu, jolloin itse kyselytilanteessa täytyi huolehtia enemmän kysymysten ymmärtämisestä. Ohjaussuunnittelu käynnistyi alkukyselyn analysoinnin jälkeen, jolloin käytettävissä oli tietoa nuorten haasteista sosiaalisissa taidoissa sekä toiveet Luomuksen suhteen. Suunnittelussa piti ottaa huomioon, että muutoksia tuli olla valmis tekemään jatkuvasti, jopa ryhmäkerran aikana. Tämä merkitsi varaharjoitteiden valitsemista jokaiselle kerralle ja jo kertaalleen käytettyjen harjoitusten seuraamista.

Luomus-ryhmässä oli kuusitoista nuorta ohjattavana, mikä oli maksimimäärä yhdelle ohjaajalle. Työpari näin suuren joukon ohjaamisessa olisi helpottanut ohjausvastuun jakamista. Aikataululliset ongelmat, oppilaitoksen opettajien kiire ja vaikeus löytää Luomusta tunteva henkilö, esimerkiksi opiskelijoista, kuitenkin estivät työparin saamisen. Ohjaustilanteita helpotti nuorten aktiivinen osallistuminen ja hyvä ryhmähenki.

Tutkimusjoukon kooksi muodostui kolmetoista (N), mikä vaikutti riittävältä määrältä laadulliseen työhön. Aineiston sisällönanalyysiä vaikeutti kuitenkin aineiston vähyys (erityisesti loppukyselyn kohdalla), mihin johtaneita syitä saattoivat olla: kirjallisten kyselyiden käyttö haastatteluiden sijaan, maahanmuuttajanuorten kielitaidon rajoitukset ja nuorten kevätväsymys ohjauksen sijoittuessa lop-

pukevääseen. Lisäksi loppukyselyyn saatettiin vastata lyhyemmin, koska tietoa oli jo kerätty ryhmäkertojen palautteilla.

Opinnäytetyön eri vaiheissa pysyttiin hyvin aikataulussa. Ohjattava ryhmä saatiin nopeasti toimeksiantajan järjestämänä. Maahanmuuttajanuorten äidinkielen opettaja oli innostunut ryhmän toiminnasta ja osaltaan aktiivinen muun muassa ryhmäkertojen ja kyselyaikojen sopimisessa ja saamisessa pakkosyötetyiksi nuorten lukujärjestykseen. Nämä seikat helpottivat keskittymistä ohjaussuunniteluun ja itse Luomuksen ohjaamiseen.

Maahanmuuttajanuoria ohjattaessa kulttuuriset erot nousivat esiin. Ohjaajaa kunnioitettiin auktoriteettina poikkeuksellisen paljon ja kutsuttiin koko ohjauksen ajan ”opettajaksi”. Vaikka ryhmässä oli joskus hälinää, ohjaaja sai silti aina äänensä kuuluviin. Ohjauksen alussa parilla nuorella oli vaikeuksia asennoitua lämmittelyinä toimineisiin leikkeihin: niitä pidettiin lapsellisina. Tähän saattoi vaikuttaa leikkimielisyyden puute tai nuorten ikä, oltiin juuri ylitetty täysi-ikäisyyden raja ja ehkä ajateltiin, ettei leikkiminen kuulu aikuisuuteen. Kuitenkin kaikki osallistuivat toimintaan, koska niin oli sovittu jo ryhmän yhteisissä säännöissä. Luomuksessa ohjaajan rooliin kuuluu myös koko ryhmän harjoituksiin osallistuminen ja improvisointi mukana. Tämä antoi nuorille esimerkin osallistumisesta ja aikuisen roolin unohtamisesta harjoituksissa leikkimisen ajaksi.

Joillakin ryhmän miespuolisilla jäsenillä oli tarve käyttäytyä korostetun miehekkäästi, mikä saattoi johtua tietyissä kulttuureissa vallitsevasta miesvaltaisesta ajattelutavasta. Lisäksi erityisesti miehillä, mutta myös joillakin naisista ilmeni lievää väkivaltaisuutta: esimerkiksi jos harjoituksessa oli tarkoitus siirtää taputusaihe vieruskaverille, saatettiin läpsäistä aika kovaakin toista. Joissakin esityksissäkin improvisoidessa innostuttiin esittämään riitaa tai jonkinlaista tappelua. Näihin tilanteisiin puututtiin ja muistutettiin yhteisistä säännöistä, joiden mukaan toista ei saa loukata fyysisesti.

Joillekin nuorille hankalaksi osoittautui esimerkiksi Äänimaisema-harjoitus, jossa oli tarkoitus olla osan aikaa silmät kiinni. Kun tämän tuli ilmi, sovittiin, että voi olla silmät auki ja katsoa johonkin itseään lähellä olevaan pisteeseen. Postikor-

tin pohjalta päivän tunnelmista kertominen toi esiin nuorten persoonallisia piirteitä jokaisen kertoessa vuorotellen jotain itsestään. Tämän tyyppisiä harjoituksia olisi voinut olla ohjauksessa enemmänkin eri ryhmäkerroilla. Nuoret innostuivat erityisesti eläinten ääniin ja liikkumiseen pohjautuvasta improvisaatiosta ja sen varioinnista sekä ryhmätöistä. Oli selvästi havaittavissa, että alkukankeuden jälkeen esitysten suunnittelu ja itse esiintyminen Luomus-ryhmässä selvästi helpottuivat.

Esiintymisrohkeuden lisääminen, ilon tuominen, turvallisen ilmapiirin tarjoaminen muun muassa sosiaalisten taitojen harjoitteluun, yksilön ajatteluun ja toimintaan vaikuttaminen sekä muutoksen aikaansaaminen ovatkin taidelähtöisten menetelmien mahdollisuuksia (Halkola ym. 2011, 43; Siivonen, Kotilainen & Suoninen 2011, 90-91; Korhonen 2012). Luomuksella saavutettiin tässä opin- näytetyössä monia näistä taidelähtöisille menetelmille yhteisistä, keskeisistä pyrkimyksistä.

MIMO-projekti on päättymässä, mutta jatkossa yhteiskunnan olisi hyvä suunnata lisää resursseja taidelähtöisiin ja toiminnallisiin ryhmiin syrjäytymisvaarassa oleville nuorille ja erityisesti maahanmuuttajanuorille. Maahanmuuttajataustais- ten nuorten kotoutumista ja kielitaitoa voidaan edistää hankkeiden ja projektien avulla. Tähän päädyttiin myös kolmevuotisen, nuorille suunnatun Myrsky- hankkeen tutkimuksessa: suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin opetusta on mahdollista toiminnallistaa taidelähtöisillä menetelmillä. Pienet ja tavanomaisilta tuntuvat asiat voivat olla erittäin tärkeitä nuorille ja taide voi tarjota merkitykselli- sille asioille ilmaisukanavan. (Siivonen ym. 2011, 190). Luomus-ryhmän nuorille oli tärkeää kuulua ryhmään, saada ilmaista itseään ja saada positiivisia koke- muksia.

Luomus-ohjaukseen osallistuneet maahanmuuttajanuoret ilmaisivat toiveensa toiminnan jatkumiselle. Ohjauksen toteutuksen onnistumiselle ja nuorten sitou- tumiselle toimintaan paras vaihtoehto vaikuttaa olevan nuorten oma ympäristö, kuten koulu, etenkin ryhmän ollessa osa lukujärjestystä. Tulevien oppinäytetöi- den aiheita ja toimeksiantoja suunniteltaessa olisikin järkevää pohtia mahdoli-

suuksia toiminnallisten ryhmien jatkamiseen esimerkiksi kouluympäristössä sekä toimintaterapian mahdollisuuksien hyödyntämistä ryhmissä.

Musiikin käyttämisestä toimintaterapiassa löytyi vain vähän tutkittua tietoa. Jatkotutkimusaiheena erilaisten musiikkiin pohjautuvien menetelmien kartoitus ja tieto menetelmien toimivuudesta toisi toimintaterapia-alalle lisää välineitä käytännön asiakastyöhön.

LÄHTEET

Ahonen-Eerikäinen, H. 2000. Musiikki – sisäisen maailman symboli. Teoksessa Heikkilä, T.; Paloheimo, L. & Taipale, I. 2000. Mieli ja taide. Helsinki: Mielenterveyden keskusliitto, 97-105.

Arvola, O. 2011. Oppinnäytetyön aihe. Viitattu 20.4.2012 <https://optima.turkuamk.fi/learning/id7/bin/user>.

Arvola, O. 2012. Oppinnäytetyön aihe. Viitattu 25.10.2012 <https://optima.turkuamk.fi/learning/id7/bin/user>.

Forssen, K.; Laine, K. & Tähtinen, J. 2002. Hyvinvoinnintekijät ja uhat lapsuudessa. Teoksessa Juhila, K.; Forsberg, H.; Roivainen, I. (toim.) 2002. Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: SoPhi, 81-104.

Hagehorn, R. 1992. Occupational Therapy: Models, Frames of References and Core Skills. New York: Churchill Livingstone.

Hakkarainen, H. 2012. Nivelvaiheen koulutukset Turussa ja muualla Varsinais-Suomessa 2013. Turun ammatti-instituutin painopalvelut. Viitattu 26.4. 2013 <http://www.turku.fi/public/download.aspx?ID=98524&GUID=%7B64D898DF-1F2A-4BC9-BAC5F4349E8946C2%-7D>.

Halkola, U., Koffert, T.; Koulu, L.; Krappala, M.; Loewenthal, D.; Parrella, C. & Pehunen, P. (toim.) 2009-2011. Phototherapyeurope – Learning and Healing with Phototherapy. Publications of Brahe Centre of Training and Development. University of Turku. B:7. Viitattu 22.11. 2012 http://phototherapyeurope.utu.fi/photoeurope_handbook.pdf.

Halonen, J-P.; Aaltonen, T.; Hämäläinen, A.; Karppi, S-L.; Kaukinen, J.; Kervilä, A.; Lehtinen, M.; Pere, E.; Puukka, P.; Siitonen, V.; Silvennoinen, S. & Talo, S. 2007. Syrjäytymisvaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutustarpeen arviointi. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturva.

Helne, T. 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Väitöskirja. Helsinki: Stakes.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Holma, T. (toim.) 2003. Toimintaterapianimikkeistö 2003. Suomen kuntaliitto. 1. painos. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Joronen, K. & Koski, A. (toim.) 2010. Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen kouluyhteisössä. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy –Juvenes Print.

Joukamo, E. 2010. ...pää on semmoinen ihan pohjaton kaivo... Ammattimuusikoiden ja musiikin opiskelijoiden kokemuksia Sibeliuksen Akatemian Luovat muusikontaidot –koulutuksesta. Musiikin lisensiaattityö. Tieteellinen linja. Musiikkikasvatuksen osasto. Sibelius-Akatemia. Viitattu 29.3.2011 <http://ethesis.siba.fi/files/nbnfife201005051788.pdf>.

Junttila, N. 2010. Sosiaalinen kompetenssi ja yksinäisyys koululaisilla. Teoksessa Joronen, K. & Koski, A. (toim.) 2010. Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen kouluyhteisössä. Tampere: Tampereen yliopisto, 33-55.

Juvonen, A., Lehtonen, K. & Ruismäki, H. 2012. Luuletko olevasi epämusikaalinen. Turun Sanomat 25.8.2012.

Järvilehto, L. 2009. Luovan työn opas 1.0. Viitattu 12.8.2013 http://www.filosofianakatemia.fi/sites/default/files/pdf/LEONARDO_opas.pdf.

Keltinkangas-Järvinen, L. 2012. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Kielhofner, G. 2008. Model of Human Occupation. Theory and Application. 4. painos. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.

Korhonen, P. 2012. Mitä taidelähtöisillä menetelmillä tarkoitetaan. Viitattu 11.12.2012 <http://www.taikahanke.fi/etusivu/metodit/>. Päivitetty 18.9.2012.

Koski, A. 2010. Kouluikäisten ohjattu vertaistuki. Teoksessa Joronen, K. & Koski, A. (toim.) 2010. Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen kouluyhteisössä. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy –Juvenes Print, 182-196.

Krappe, J.; Parkkinen, T. & Tonteri, A. (toim.) 2012. Moving in! Art-Based Approaches to Work with the Youth. MIMO Project 2010-2013. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Känkänen, P. 12.7.2012. Taidelähtöiset menetelmät. Viitattu 15.11.2012 https://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmät/taidelahtoiset_menetelmät/.

Kärkkäinen, H. 2011. Nuori putoaa putkesta –lasku 1,2 miljoonaa. Taloussanomat 18.4.2011. Viitattu 19.1. 2013 <http://www.taloussanomat.fi/tyo-ja-koulutus/2011/04/18/nuori-putoaa-putkesta-lasku-12-miljoonaa/20115003/139>.

Laine, T.; Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) 2010. Syrjäytymistä vastaan. Helsinki: Tammi.

Lampert, N.K.; Coffey, M. S. & Hersch, G.I. 2001. Activity Analysis & Application. Fourth Edition. Thorofare: SLACK Incorporated.

Lappalainen, R.; Lehtonen, T.; Hynninen, M.; Loimala, P.; Mikkola, A.; Väättäin, S. & Rantanen, M. 2004. Sosiaaliset taidot –työkirja. Psykologipalveluiden kehittämisjulkaisuja 5/2004. Tampere: Tampereen yliopiston psykologian laitos.

Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia –ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Opetusministeriön julkaisuja. 2010:1 Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopoliitiikan osasto. Viitattu 22.11.2012 <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OPM1.pdf?lang=fi>.

Linnossuo, O. 2004. Syrjäytymisestä selviytymiseen? Arviointitutkimus työttömien nuorten palveluohjauksesta. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturva.

Myllyniemi, S. 2009. Nuorisobarometri 2009. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Myrskylä, P. 2010. Hukassa. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Evan analyysi. Viitattu 29.11.2012 <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>.

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 12/2011. Viitattu 24.4. 2013 http://www.tem.fi/files/29457/TEM_12_2011_netti.pdf.

Nuorisolaki 27.1. 2006/72.

Nurmi, J-E. 2011. Miksi nuori syrjäytyy? Katsaus. NMI-Bulletin. Vol. 21, No 2/2011, 28-35.

Opetushallitus 2010. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Määräys 17/011/2010, 271-272. Vaasa: Oy Fram Ab. Viitattu 10.8.2013 http://www.oph.fi/download/124811_SoTe.pdf.

Oulun kaupunki 2011. Maahanmuuttajanuorten ohjaushankkeen väliraportti. Oulun kaupunki. Opetustoimi. Erityisen tuen keskus. Maahanmuuttajanuorten ohjaushanke Mano. Viitattu 17.12.2012 http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=13ecc004-0cc0-4000-b4cc-c5836284ff01&groupId=1264208.

Pavri, S. 2001. Loneliness in Children with Disabilities. How Teachers Can Help. Teaching Exeptional Children. 9.3. 2011, 52-58. Viitattu 25.2. 2013 <http://web.ebscohost.com.ezproxy.turkuamk.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=255506a5-f4f4-49b8-8415-03b873bf3d2a%40sessionmgr198&hid=118>.

Pekkarinen, E.; Vehkalahti, K. & Myllyniemi, S. (toim.) 2012. Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot-vuosikirja 2012. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Piri, M.; Lehtoranta, P; Leivo, H. & Nurmi J-E. 1998. Nuotti ohjaukseen: Nuoret työelämän kynnyksellä. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Pitkäranta, A. 2010. Laadullisen tutkimuksen tekijälle –työkirja. Satakunnan AMK. Viitattu 16.8. 2013 http://www.samk.fi/download/13153_Laadullisen_tutkimuksen_tyokirja_APitkaranta.pdf.

Päämäärä Oy. Keypersons. Päämäärät mielessä -lehti 4/2010, 9-11. Viitattu 10.8. 2013 http://www.paamaara.com/kcfinder/upload/files/paamaara_magazine_22_04_2010.pdf.

Päämäärä Oy. Perusteita ja näkökulmia sosiaali- ja terveysalan hylättyyn tulokseen valintakokeessa. Viitattu 10.8. 2013 <http://www.paamaara.com/kcfinder/upload/files/Perusteita%20ja%20näk%C3%B6kulmia%20sosiaali%20ja%20terveysalan%20hylättyyn%20valintakoetulokseen.pdf>.

Routarinne, S. 2004. Improvisoi! Helsinki: Tammi.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sandberg, O. 2011. Puhe syrjäytymisestä asettaa kansalaisuuden kriteerejä. Hyvinvointikatsaus. Tilastokeskus. 3/2001, 26-29.

Siivonen, K.; Kotilainen, S. & Suoninen, A. 2011. Iloa ja voimaa elämään. Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa. Nuoristotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura. verkkojulkaisuja 44. Helsinki 2011. Viitattu 7.10.2012 <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/myrsky2011.pdf>.

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY.

Stirkinen, E. & Tikkanen R. 2011. Luovat muusikon taidot –koulutus1. Sibelius-Akatemia. Helsinki. 9.-17.9. 2011.

Tikkanen, R. 2005. Kulttuurikasvatuksella luovuuteen. Hankekartoitus 2003-2004. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. Viitattu 15.10.2012 http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_285_tr02.pdf?lang=fi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turkki, H. 2011. ”Mahdollisuuksia on monia, kun on uskallusta ja luovuutta.” Musiikin käyttäminen toimintaterapiassa. Opinnäytetyö. Toimintaterapian koulutusohjelma. Jyväskylä: Jyväskylän

ammattikorkeakoulu. Viitattu 19.9. 2013
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34348/Henna_Turkki.pdf?sequence=1.

Turun ammattikorkeakoulu 2012. MIMO – Moving In, Moving On! Application of Art Based Methods to Social and Youth Work. Viitattu 19.9.2012 <http://mimo.turkuamk.fi> > MIMO > Info.

Turun ammattikorkeakoulu 2013. Mikä on MIMO? Viitattu 21.3.2013 <http://mimo.ee/fi>.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu: koulutusta, työtä ja täsmäpalvelua. Tiedote. Viitattu 19.1.2013 http://www.tem.fi/index.phtml?89506_m=105791&s=2467.

Työ- ja elinkeinotoimisto 2013. Nuorisotakuu. Viitattu 19.1. 2013 https://www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat/03_nuoret/05_yhteiskuntatakuu_nuoret/index.jsp.

Ryhmänhakuilmoitus

ETSITÄÄN RYHMÄÄ OPINNÄYTETYÖN OHJAUKSEEN

Oma taustani ja opinnäytetyö

Opiskelen kolmatta vuotta toimintaterapiaa Turun ammattikorkeakoulussa, josta valmistun vuoden kuluttua. Erityinen kiinnostuksen kohteeni toimintaterapiassa on ihmisen psyykkinen ja sosiaalinen puoli. Musiikin ja taidelähtöisten menetelmien käyttäminen kiinnostavat minua orkesterimuusikon ja soitonopettajataustani vuoksi.

Opintoni ovat edenneet opinnäytetyön suunnitteluun ja opinnäytetyöni aihe on ”Nuorten kokemukset Luomus-menetelmästä Mimo-projektissa”. Fokus on Luomuksen vaikutuksissa nuorten itsetuntoon sekä psyykkisiin ja sosiaalisiin taitoihin.

Luomus-menetelmä

Luomus tulee sanoista ”Luovat muusikon taidot -koulutus”. Luomuksessa tuotetaan itse ääntä ja luodaan musiikkia erilaisten musiikki- ja teatteri-improvisaatioharjoitteiden kautta. Tässä ohjauksessa käyttämäni harjoitteet ovat helppoja eivätkä vaadi minkäänlaista soittotaustaa tai nuotintaitoa. Harjoitteita voidaan porrastaa ja soveltaa ryhmän valmiuksien ja taitojen mukaan. Luomuksessa edetään lämmittely- ja tutustumisharjoitteista erilaisiin ääni- tunne- ja liikeharjoitteisiin, joiden avulla tuotetaan itse musiikkia. Tyyli on vapaa ja tulos riippuukin ryhmäläisten kiinnostuksen kohteista ja taidoista. Osallistuminen harjoitteisiin on vapaaehtoista, mutta voi olla eräs ohjauksen tavoitteista.

Improvisaation edellytys on rakentava vuorovaikutus ja turvallinen, virheitä salliva ilmapiiri, jossa on hyvä kokeilla erilaisia ”juttuja”. Avainlause on: ”Moka on lahja!” Ilmapiiriin luomiseen käytetään myös erilaisia harjoitteita ja vaikka sen luominen on pääosin ohjaajan vastuulla, siihen tarvitaan myös jokaista ryhmäläistä. Soittimina ohjauksessa voidaan käyttää kokoelmaani erilaisia pieniä lyömäsoittimia, nokkahuiluja ym. Nuoret voivat tuoda omia instrumentteja, jos niitä on. Lisäksi voidaan selvittää, saako soittimia jostain lainaksi.

Kohderyhmä

Mimo-projekti tarjoaa toimintaa taidelähtöisten menetelmien parissa nuorille ja erityisesti tähtää syrjäytymisen ehkäisemiseen. Etsinkin siis syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ryhmää tähän ohjaukseen. Toivomukseni olisi, että ryhmäläiset ymmärtävät suomenkielisiä ohjeita ja että heillä olisi positiivinen asenne taidelähtöisiä menetelmiä kohtaan.

Haluaisin tutustua tulevaan ryhmääni tämän vuoden puolella: kuulostella, mitä nuoret itse haluavat ohjaukselta, mikä kiinnostaa jne. Lisäksi haluaisin tutustua tulevaan työpariini ja sopia rooleista ja työnjaosta.

Prosessin aikana on mahdollista tehdä nuorten kanssa jokin pieni oma esitys, jos halutaan ja esittää se vaikka pienelle yleisölle tai ilman yleisöä. Esitys voisi perustua johonkin nuoria koskettavaan tarinaan (esim. selviytymistarina).

Ohjauksen haluaisin aloittaa tammikuun alkupuolella ja kertoja olisi noin 10.

Leila Lång, leila.lang@students.turkuamk.fi

Ohjaussuunnitelma

Luomus kevät 2013

1. Ryhmäkerta 1,5 h

Ryhmäkerran tavoite: Tavoitteena on tutustua, harjoitella ideoiden tyrmäystä ja hyväksyntää, tutustua improvisaatioon ja soittimiin sekä kokeilla parityöskentelyä.

- 1. Aloitus: Kerrataan lyhyesti, mitä Luomus on. Selitetään ryhmälle joitakin tavoitteisiin tai harjoituksiin liittyviä keskeisiä sanoja. 5 min.**
- 2. Lämmittelyharjoitus: Kissa-koira-lammas 10 min.**
 - Tavoite: Lämmittely ja tutustuminen.
- 3. Tutustumisleikki: Tap-tap-nimi ja variaatiot 10 min.**
 - Tavoite: Tutustuminen, oppia oman vuoron rentoa odottamista, rytmin hallintaa ja kokeilla improvisaatiota.
- 4. Reaktioharjoitus: Taputuskierto piirissä 10 min.**
 - Tavoite: Oppia reagoimaan edelliseen ryhmäläiseen, oppia odottamaan omaa vuoroa rennosti ja hyväksymään virheitä.
- 5. Tyrmäysharjoitus: "Ei!" n. 5 min.**
 - Tavoite: Oppia tiedostamaan, mikä on toisen ideoiden tyrmäämistä sekä improvisointiin tutustuminen.
 - Työskennellään pareittain.
- 6. Tyrmäysharjoitus: "Joo, mutta..." n. 5 min.**
 - Tavoite: Oppia mikä on toisen ideoiden tyrmäämistä sekä improvisointiin tutustuminen.
 - Työskennellään pareittain.
- 7. Hyväksyntäharjoitus: "Joo, ja..." n. 5 min.**
 - Tavoite: Oppia omien ja toisen ideoiden hyväksymistä sekä improvisointiin tutustuminen.
 - Työskennellään pareittain.
- 8. Rytmirinki lyömäsoittimilla 10 min.**
 - Tavoite: Oppia kuuntelemaan ja reagoimaan muihin soitettaessa, oppia improvisaatiota, uusien välineiden kokeileminen.
 - (Variaatioita)

Purku 5. min.

Oppimispäiväkirja 15 min.

2. Ryhmäkerta 1,5 h

Ryhmäkerran tavoite: Tavoitteena on syventää improvisaation harjoittelua, opetella virheeseen asennoitumista ja pienryhmätyöskentelyä.

1. **Aloitutus: Laaditaan yhdessä ryhmän säännöt ja keskustellaan ryhmäkohdaisista tavoitteista. Selitetään ryhmälle joitakin tavoitteisiin tai harjoituksiin liittyviä keskeisiä sanoja. 15-20 min.**
2. **Lämmittelyharjoitus: Kuka tykkää kissoista? 10 min.**
 - Tavoite: Lämmittely. Oppia improvisaatiota ja hyväksymään virheitä.
3. **Aakkospiiri 10 min.**
 - Tavoite: Oppia improvisaatiota ja asennoitumista virheisiin.
4. **Nimen alkukirjain 10 min.**
 - Tavoite: Oppia improvisaatiota.
5. **Pienryhmäharjoitus nimistä: 20-30 min.**
 - Tavoite: Oppia improvisaatiota, oppia omien ja muiden ideoiden hyväksymistä pienryhmätyöskentelyssä, harjoitella esiintymistä.
 - Jaetaan ryhmä 4 ryhmään (luku neljään).

Purku 5. min.

Oppimispäiväkirja 15 min.

3. Ryhmäkerta 1,5 h

Ryhmäkerran tavoite: Tavoitteena on improvisaation harjoittelun ja pienryhmätyöskentelyn jatkamisen lisäksi opetella oman kehon käytön harjoittelua.

1. **Aloitutus: Selitetään ryhmälle joitakin tavoitteisiin tai harjoituksiin liittyviä keskeisiä sanoja. 5 min.**
2. **Lämmittelyharjoitus: vihollinen ja suojelija 10 min.**
 - Tavoite: Lämmittely.
3. **Junttitaputuskaanon 10 min.**
 - Tavoite: Oppia rytmin kuuntelua, oppia oman rytmin hallintaa, vuorovaikutusta ja reagoitua taputtaessa.
4. **Esineen käyttötarkoitus 10 min.**
 - Tavoite: Oppia oman idean hyväksymistä, virheen hyväksymistä, improvisaatiota ja esiintymistä.
5. **Statusharjoituksia 15 min.**
 - Tavoite: Oppia kehon tietoista käyttöä eri tavoilla ja tiedostaa oma kehonkäyttötapa.
6. **Eläin-improvisaatio ja variaatiot 20-30 min.**

- Tavoite: Oppia improvisaatiota, oppia omien ja muiden ideoiden hyväksymistä pienryhmätyöskentelyssä, harjoitella esiintymistä.
- Yksilötehtävä ja variaatiot pienryhmässä.

Purku 5. min.

Oppimispäiväkirja 15 min.

4. Ryhmäkerta 1,5 h

Ryhmäkerran tavoite: Tavoitteena on syventää improvisoinnin osaamista ja toisten ideoiden hyväksymistä.

1. **Aloitutus: Selitetään ryhmälle joitakin tavoitteisiin tai harjoituksiin liittyviä keskeisiä sanoja. 5 min.**
2. **Lämmittelyharjoitus: Tanssia 3 tavalla 10 min.**
 - Tavoite: Lämmittely. Uskalluksen lisääntyminen oman kehon käytössä ja liike-improvisaatiassa.
3. **Näkymättömät lahjat 10 min.**
 - Tavoite: Oppia improvisaatiota ja oppia omien ja muiden ideoiden hyväksymistä.
4. **Eläin-variaatio, jatkoa viime kerralta**
 - Tavoite: Oppia improvisaatiota, oppia omien ja muiden ideoiden hyväksymistä pienryhmätyöskentelyssä, harjoitella esiintymistä.
5. **Äänimaisemat 20-30 min. (loppuaika eri variaatioita.)**
 - Tavoite: Oppia improvisaatiota ja omien ja toisen ideoiden hyväksymistä..
 - Jaetaan ryhmä 2 osaan.

Purku 5. min.

Oppimispäiväkirja 15 min.

5. Ryhmäkerta 1,5 h

Ryhmäkerran tavoite: Tavoitteena on uusia välineitä kokeileminen ja esiintymisrohkeuden lisääntyminen.

1. **Aloitutus: Selitetään ryhmälle tavoitteisiin tai harjoituksiin liittyviä sanoja. 5 min.**
2. **Lämmittelyharjoitus: Muuttuva patsas**
 - Tavoite: Oppia nopeaa reagointia toisen tarjoukseen.
3. **Postikortti päivän tunnelmaan**
 - Tavoite: Oppia improvisaatiota ja rohkaistua esiintymisessä sekä kokeilla uusia välineitä.
 - Yksilö- ja pienryhmätyöskentely.

4. Paperiorkesteri 10 min.

- Tavoite: Oppia improvisaatiota ja rohkaistua esiintymisessä sekä kokeilla uusia välineitä.

Purku 5. min.

Muistutus: seuraava kerta on viimeinen.

Oppimispäiväkirja 15 min.

6. Ryhmäkerta 1,5 h

Ryhmäkerran tavoite: Tavoitteena on suunnitella ja esittää tuotos, jossa käytetään koko ohjauksen aikana opittuja asioita.

1. Aloitus: Selitetään ryhmälle joitakin tavoitteisiin tai harjoituksiin liittyviä keskeisiä sanoja. 5 min.

2. Lämmittelyharjoitus: Kävelyn matkiminen 10 min.

- Tavoite: Lämmittely, oppia reagointia ja oman itsensä unohtamista.

3. Mitä sä teet? 10 min.

- Tavoite: Improvisaation ja reaktion harjoittelu.

4. Valot päällä -esiintyminen 10 min.

- Tavoite: Oppia tietoista oman kehon käyttöä ja oppia tiedostamaan, miten sen vaikuttaa esiintymiseen.

5. Improvisoidaan sama kohtaus eri tavoilla (loppu aika)

- Tavoite: Oppia yhdistelemään rohkeasti ryhmätyössä kaikkea ohjauksessa opittua.
- 4 ryhmää

Oppimispäiväkirja 15 min.

Koko Luomus-ohjauksen lopetus: purku keskustelemalla. 5. min.

Alkukyselylomake

ALKUKYSELYLOMAKE

Numero _____

1. Ikä vuotta	2. Sukupuoli ☐ nainen ☐ mies	3. Mistä olet kotoisin?
4. Milloin tulit Suomeen?		5. Kuinka kauan olet opiskellut suomea?
6. Mitkä ovat hyviä puoliasi, kun kohtaat ihmisiä?		
7. Mitkä asiat ovat sinulle hankalia, kun kohtaat ihmisiä?		

Väittämissä 8-11 merkitse rasti janalle siihen kohtaan, mikä mielestäsi sopii sinuun.

10 = väittäjä pitää paikkaansa

1 = väittäjä ei pidä paikkaansa

Esimerkiksi, jos tutustut helposti ihmisiin, laita rasti lähelle lukua 10.

8. Uusiin ihmisiin tutustuminen on helppoa minulle.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkaansa.

9. Tulen toimeen ihmisten kanssa.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

10. Osaan ottaa yhteyttä vieraisiin ihmisiin (esim. hoitaa asian puhelimesta).

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

11. Osaan kertoa omia ajatuksiani, ideoitani tai tietoa muille.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

12. Mitä teet, kun joku on eri mieltä kanssasi? Kuvaile.

13. Mitä tunnet tai ajattelet, kun toinen kertoo jostain ongelmastaan, surustaan tai vaikeudestaan?

14. Mitä haluaisit tehdä tai oppia tässä ryhmässä? Mitä toivot tai odotat tältä toiminnalta (Luomukselta)?

KIT'OS!

Loppukyselylomake

LOPPUKYSELYLOMAKE

Numero _____

1. Onko Luomus-ryhmä muuttanut hyviä puoliasi ihmisten kohtaamisessa?

☐ Kyllä. ☐ Ei.

Jos vastasit kyllä, kuvaile muutosta.

2. Ovatko haasteesi ihmisten kohtaamisessa muuttuneet Luomuksen jälkeen?

☐ Kyllä. ☐ Ei.

Jos vastasit kyllä, kuvaile muutosta.

3. Onko Luomus muuttanut tapaasi toimia, kun joku on eri mieltä kanssasi?

☐ Kyllä. ☐ Ei.

Jos vastasit kyllä, kuvaile muutosta.

4. Onko Luomus muuttanut tapaasi tuntea tai ajatella, kun toinen kertoo jostain ongelmastaan, surustaan tai vaikeudestaan?

☐ Kyllä. ☐ Ei.

Jos vastasit kyllä, kuvaile muutosta.

Väittämissä 5-13 merkitse rasti janalle siihen kohtaan, mikä mielestäsi sopii sinuun.

10 = väittäjä pitää paikkaansa

1 = väittäjä ei pidä paikkaansa

Esimerkiksi, jos tutustut helposti ihmisiin, laita rasti lähelle lukua 10.

5. Uusiin ihmisiin tutustuminen on helppoa minulle.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

6. Tulen toimeen ihmisten kanssa.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

7. Osaan ottaa yhteyttä vieraisiin ihmisiin (esim. hoitaa asian puhelimessa).

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

8. Osaan kertoa omia ajatuksiani, ideoitani tai tietoa muille.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

9. Luomus-ryhmässä en ole pelännyt virheitä.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

10. Luomus-ryhmä on parantanut taitoani kuunnella muita.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

11. Luomus-ryhmä antanut rohkeutta esiintyä.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

12. Luomus-ryhmä nostanut vahvuuksiani esiin.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

13. Luomus-ryhmä antanut onnistumisen kokemuksia.

Ei pidä paikkaansa. 1 _____ 10 Pitää paikkansa.

14. Millaisia ajatuksia ja tunteita tekeminen (Luomus) on sinussa herättänyt?
15. Mistä pidit Luomuksessa?
16. Mistä et pitänyt Luomuksessa?
17. Mitä uutta Luomus on sinulle opettanut?

KIITOS!

Pienryhmän teemahaastattelun teemat

1. Luomuksen suhde nuorten sosiaalisiin taitoihin

- Hyvät puolet ihmisten kohtaamisessa
- Haasteet ihmisten kohtaamisessa
- Eri mieltä oleminen
- Toisen ongelman, vaikeuden tai surun kohtaaminen
- Ihmisiin tutustuminen
- Ihmisten kanssa toimeen tuleminen
- Omista ideoista, tunteista ja ajatuksista muille kertominen

2. Luomuksen keskeisiä ajatuksia ja niiden toteutuminen

- Luomus-ryhmän ilmapiiri
- Virheet ja niiden pelko
- Taito kuunnella muita
- Vuorovaikutus
- Omien ja muiden ideoiden hyväksyntä tai tyrmäys
- Omat vahvuudet
- Onnistumisen kokemukset